

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ex Nouo Testamento Quatuor Eua[n]gelia

Erasmus, Desiderius

Erphordie, 1520

VD16 B 4591

Evangelivm Secvndvm Matthaevm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34488

FO. II.
EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.

IBER GENERATIONIS IESV

Christi filij Dauid, filij Abrahā. Abraham

L genuit Isaac. Isaac autē, genuit Iacob. Iacob
autē, genuit Iudā, & fratres eius. Iudas autē,
genuit Phares, & Zaram e Thamar. Pha-

res autē, genuit Esrom. Esrom autē, genuit Aram. Aram autem,
genuit Aminadab. Aminadab autē, genuit Naasson. Naasson
autē, genuit Salmon. Salmon autem, genuit Booz, e Rhachab.
Booz autē, genuit Obed, e Ruth. Obed autem, genuit Iesse. Iesse
autē genuit Dauid regem. Dauid autē rex, genuit Solomonē, ex ea
quæ fuerat vxor Vriæ. Solomon autē genuit Roboā. Rhoboam
autē genuit Abia. Abia autē genuit Afa. Afa autē, genuit Iosaphat
Iosaphat autē, genuit Ioram. Ioram autē, genuit Hoziam. Hozias
autē, genuit Ioatham. Ioatham autē, genuit Achaz. Achaz autē,
genuit Ezeziā. Ezeziā autē genuit Manasse. Manasses autem, ge-
nuit Amon. Amon autē genuit Iosiam. Iosias autē, genuit Iechonias,
& fratres eius in exilio Babylónico: Porro post exiliū Ba-
bylonicū, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autē, genuit Zo-
robabel. Zorobabel autē, genuit Abiud. Abiud autē, genuit Elia-
cim. Eliacim autē, genuit Azor. Azor autē, genuit Sadoc. Sadoc
autē, genuit Achin. Achin autē, genuit Eliud. Eliud autem, genuit
Eleazar. Eleazar autē, genuit Matthan. Matthan autem, genuit Ia-
cob. Iacob autē, genuit Ioseph, maritū Marię, ex qua genitus fuit
Iesus, ille qui dicitur Christus. vniuersę itaq; generatiōes ab Abra-

A ij

EVANGELIVM.

nam vsq̄ ad Dauid, generationes quatuordecim, & a Dauid vsq̄ ad demigrationē Babilonycam generetiones quatuordecim, & a demigratione Babilonica vsq̄ ad Christum generationes quatuordecim. Christi vero natiuitas sic habet. Cū mater eius Maria desponsa esset Ioseph, priusq̄ cōgressi fuissent, depræhensa est gr̄uida e spū sancto. Porro Ioseph maritus eius, qm̄ erat iustus, & nolebat illam infamare, noluit clanculum ab ea diuertere. Hæc autē cū is in aīo versaret, ecce angelus domini in somnis visus est illi dicens. Ioseph fili Dauid, ne metuas adiungere tibi Mariā vxorē tuā. Nā quod in illa conceptū est, a spiritu sancto p̄fectū est. Pariet autē filiū, & v̄ocabis nomen eius Iesum. Is enim saluū faciet populū suū a peccatis suis. Porro totū hoc factū est, vt perficeretur id quod dictū fuerat a domino per p̄phetā ita loquentē. Ecce virgo erit prægnans, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel, quod si quis interpretetur, sonat, nobiscū deus. Excitatus autem Ioseph a somno, fecit vt inīxerat sibi angelus dñi, & adiunxit sibi vxorē suam, & non cognouit eam, donec peperisset filiū suū primogenitū, & appellauit nomen eius Iesum.

¶ CAPVT. II.

C Vm autem natus esset Iesus in Bethleem vico Iudææ tēporibus Herodis regis, Ecce magi ab oriente accesserūt Hierosolyma, dicentes, vbi est ille, qui natus fuit rex iudæorū? vidimus enim illius stellam in oriente, & accessim⁹, vt adorem⁹ eū. Auditis autē his Herodes rex, turbatus est, & tota Hierosolymorū vrbs cū illo, & conuocatis omnibus

MATTAHEVM. Fo. III.

pontificibus, & scribis populi, percontatus est eos, ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei, In Bethleem Iudææ. Sic enim scriptum est per prophetam, Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es inter principes Iuda. Ex te enim mihi proditurus est dux, qui gubernaturus est populum meum Israel. Tunc Herodes clam accersitis magis, accurate perquisiuit ab illis, quo tempore stella apparuisset. Et iussis ire in Bethleem, dixit, profecti illuc, accurate inquirite de puero. Vbi vero reperitis, renunciate mihi, ut & ego veniam & adore illum. At illi audito rege, profecti sunt, & ecce stella quam viderant in oriente, præcedebat illos, donec progressa, staret supra locum in quo erat, puer. Cum autem vidissent stellam, gauisi sunt gaudio magno valde. Et ingressi domum, repperunt puerum, cum Maria matre eius, & prostrati adorauerunt illum, & apertis thesauris suis, obtulerunt illi munera, aurum, & thus, & myrrham, & oraculo admoniti, in somnis, nec reflecterent se ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Digressis autem illis, ecce angelus domini apparet in somnis Ioseph dicens, Surge & assume puerum ac matrem illius, & fuge in Aegyptum, & esto illic donec dixerit tibi. Futurum est enim, ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. Ille vero excitatus, assumpsit puerum & matrem eius noctu & secessit in Aegyptum, & fuit illic usque ad oblitum Herodis, ut perficeretur quod dictum fuerat a domino per prophetam dicentem. Ex Aegypto vocavi filium meum. Tum Herodes ubi vidit sibi illud fuisse a magis, indignatus est vehementer, ac missis satellitibus, interfecit omnes pueros qui erant Bethleem, & in omnibus confinibus

A in

EVANGELIUM.

Bethleemiticis, quotquot essent bimuli aut minores, iuxta tempus, quod exacte cognouerat ex magis. Tunc perfectū est, quod dictū fuerat ab Hieremia propheta, cū ait. Vox in Rhama audita est, lamentatio, ploratus, & fletus multus. Rhachel plorans filios suos, & noluit consolationē admittere, propterea, quod non sint. Cæterū defuncto Herode, ecce angelus dñi in somnis appareret Ioseph in Aegypto, dicens. Surge & assume puerū & matrem eius, & vade in terrā Israel. Defuncti sunt enim, qui quærebant animā pueri. At ille surgens assumpsit puerū, & matrem illius, & venit in terrā Israel. Verū cū audisset Archelaū regnare in Iudæa, loco Herodis patris sui, timuit illuc abire, sed oraculo admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ, ac pfectus habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth, vt impleteretur, quod dictum fuerat per prophetas, Nazareus vocabitur.

¶ CAPVT. III.

IN diebus illis, accedit Ioannes baptista, prædicans in deserto Iudææ dicensq; Resipiscite, in ppinquo est enim regnū cælorū. Nā hic est ille, de quo dixit Propheeta, qui ait, Vox clamantis in deserto, parate viam dñi, rectas facite semitas eius. Ipse vero Ioannes habebat indumentū suum e pilis camelorū, & zonā pelliceam circum lumbos suos. Porro cibus illius erant locustæ, & mel syluestre. Tunc egressa est ad illum, Hierosolyma, & tota Iudæa, totaq; regio vndiq; finitima Iordani, & Baptizabantur in Iordane ab illo, confitentes peccata sua. Cū vidisset autē multos ex pharisæis & sadducæis, venientes, ad bap

MATTHAEVM. Fo. III.

vismū suū, dixit illis. Progenies viperarū, quis vobis submonstra-
uit, vt fugeretis a vētura ira? Facite igit̃ fructus, qui deceant pœ-
nitentiā. Et ne sitis hac mente, vt dicatis intra vos ipsos, patrem
habemus Abraham. Dico enim vobis quod possit deus facere,
vt ex lapidibus his, filij surgant ipsi abrahæ. Iam vero & securis
ad radicē arborū posita est. Omnis igit̃ arbor quæ non facit fru-
ctum bonū, excidit̃, & in ignē mittit̃. Ego quidem baptizo vos
aqua ad pœnitentiā. At ille qui post me venturus est, fortior me
est, cuius non sum idoneus vt calciamenta portē. Ipse vos bapti-
zabit spiritu sancto & igni, cuius ventilabrum in manu ipsius, &
repurgabit areā suā, & cōgregabit triticū suū in horreū, paleā aut̃
exuret igni inextinguibili. Tūc accedit Iesus a Galilæa ad Iordanē
ad Ioannē, vt baptizaret̃ ab illo. At Ioānes phibebat illū dicens,
Mihī opus est, vt abs te baptizet, & tu venis ad me? Respondens
autem Iesus dixit ad illū, omitte nunc. Sic enim decet nos, vt cō-
pleamus omnem iusticiā. Tunc omittit illū. Et baptizatus Ie-
sus, ascendit̃ protinus ab aqua, & ecce aperti sunt illi cœli, & vi-
dit̃ spiritū dei descendentē tanquā columbā, & venientem super
ipsum. Et ecce vox de cœlis dicens, Hic est filius meus dilectus,
in quo mihi bene complacitum est.

¶ CAPVT. III.

Vnc Iesus subductus fuit in disertū a spiritu, vt ten-
taret̃ a diabolo. Et cū ieiunasset dies quadraginta, ac
noctes quadraginta, tandē esurijt. Et cū accessisset ad
eū ille qui tentat, dixit, Si filius es dei, iube vt lapides hi panes fi-

anti At ille respondens, dixit, Scriptū est. Non solo pane victurus est homo, sed omī verbo quod egreditur per os dei Tunc assumit illū diabolus in sanctā ciuitatē, & statuit eū super pinnaculū templi, dicitq; illi. Si fili⁹ es dei, præcipita te deorsum. Nā scriptū est, Angelis suis mandaturus est de te, ac manibus tollent te, ne quādo impingas in lapidē pedē tuū. Dixit illi Iesus, rursus scriptū est, Nō tentabis dominū deū tuū. Rursus assumit illū diabolus in montē excelsū valde, & cōmonstrat ei omnia regna mundi, & gloriā illorum, & dicit illi. Hęc omnia tibi dabo, si prostratus adoraueris me. Tunc dicit illi Iesus. Abi satana. Scriptū est em̄, Dominū deū tuū adorabis, & illū solū coles. Tunc omittit illum diabolus. Et ecce angeli accedebant, ac ministrabant ei. Cum autē disset autem Iesus, quod Ioannes traditus esset, secessit in Galilæam, & relicta Nazareth, profectus habitauit in Capernaum, quæ est ciuitas maritima, in finib⁹ Zabulon & Neptalim, vt impleretur quod dictum fuerat per Esaiam prophetam dicentem, Terra Zabulon & Neptalim iuxta viam maris, vltra Iordanem, Galilæa gentiū, populos qui sedebat in tenebris & vmbra mortis, vidit lucem magnā, & qui sedebāt in regione & vmbra mortis, lux orta est eis. Ex eo tempore cœpit Iesus prædicare, & dicere, Resipiscite, instat em̄ regnū cœlorum. Ambulans autē Iesus iuxta mare Galilææ vidit duos fratres, Simonem qui vocabatur Petrus, & Andream fratrem eius, iacentes rete in mare (Nam erāt piscatores) & dicit illis, Sequamini me, & faciam vos piscatores hominū. At illi relictis illico retib⁹, secuti sunt illū, Et pro-

MATTHEVM. Fo. V.

gressus illinc, vidit alios duos fratres, Jacobū filium Zebedæi, & Ioannē fratrem eius in nauī, cū Zebedæo patre suo, sarcientes reſtia ſua, & vocauit eos. At illi protinus relicta nauī & patre ſuo, ſecuti ſunt eū, Et circumibat totā Galilæam Ieſus, docens in ſynagogis illorū ac prædicans euangeliū regni, & curans omnē morbū, & omnē languorē in populo. Et dimanauit fama illius in totam Syriam. Et adduxerunt ad illū omnes male affectos, varijs morbis ac torminibus contractos, & demoniacos, & lunaticos, & paralyticos, ſanauitq; illos. Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, a Galilæa ac Decapuli, & Hieroſolymis, & Iudæa, & a regionibus trans Iordanem ſitis.

¶ CAPVT V.

Um audiffet autē turbas, aſcendit in montē, & cū conſediſſet, acceſſerunt ad illū diſcipuli eius, & poſtquam apperuiffet os ſuū, docebat illos, dicens, Beati paupes ſpīritu, quoniā illorū eſt regnū cœlorū. Beati qui lugēt, quoniā ipſi conſolationē accipient. Beati mites, quoniā ipſi hereditatē accipient terræ. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiā, quoniā ipſi ſaturabunt. Beati miſericordes, quoniā ipſi miſericordiā conſequentur. Beati mundo corde, qm̄ ipſi deū videbūt. Beati paciſici, quoniā ij filij dei vocabuntur. Beati qui perſecutionē patiuntur propter iuſtitiā, quoniā illorū eſt regnum cœlorū, Beati eſtis, cū probra iecerint in vos homines, & inſectati fuerint, & dixerint omne malū verbum aduerſus vos mentientes, propter me. Gaude & exultate, quoniā merces veſtra multa eſt in cœlis: Sic em̄

SECUNDVM. TAM

persecuti fuerunt prophetas, qui fuerunt ante vos. Vos estis sal
 terræ. Quod si sal infatuat⁹ fuerit, quo saliet⁹? Ad nihil valet v^l
 tra, nisi vt proñciat⁹ foras, & conculcetur ab hominib⁹. Vos estis
 lux mundi. Non potest p^pidū abscondi supra montē situm, neq^{ue}
 que accēdūt lucernā, & ponunt illā subter modiū, sed super can^d
 delabrum, & lucet omnibus, qui sunt in domo. Sic luceat lux ve^{stra}
 corā hominibus, vt videant vestra bona opera, glorificentq^{ue}
 patrē vestrū, qui est in cœlis. Ne existimetis, quod venerim ad de^{stru}
 struendā legē aut prophetas, imo non veni vt destrua^m, sed vt com^{pleam}.
 Amen quippe dico vobis, donec prætereat cœlū & ter^{ra},
 iota vnū, aut apex non præterierit ex lege, quoad omnia facta
 fuerint. Quisquis igit^{ur} soluerit vnum ex mādatis hīsce minimis,
 & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum.
 Quisq^{ue} aut^{em} fecerit & docuerit, hic magnus vocabit^{ur} in regno cœ^{lorum}.
 Dico enī vobis, Nisi abundauerit vestra iusticia, plus q̄ scri^{barū}
 barū & phariseorū, non possitis ingredi in regnū cœlorū. Audi^{stis}
 quod dictū sit veteribus. Non occides. Quisquis aut^{em} occide^{rit},
 rit, obnoxius erit iudicio. At ego dico vobis, quod quisquis iras^{citur}
 citur fratri suo temere, obnoxius erit iudicio. Quiscunq^{ue} vero
 dixerit fratri suo rhaca, obnoxius erit concilio, Quisquis autem
 dixerit fatuæ, obnoxius erit gehennæ incendio, Itaq^{ue} si obtuleris
 munus tuum ad aram, & illic recordatus fueris, quod frater tuus
 habet aliquid aduersum te, relinque illic manus tuam coram
 altari, & abi, prius reconcilieris fratri tuo, & tunc veniens affer
 munus tuum. Habeto beneuolentiā cū aduersario tuo cito, dum

MATTHAEVM. FO. VI.

es in via cū illo, ne quando te tradat aduersarius iudici, & iudex te tradat ministro, & in carcerē conijciaris. Amen dico tibi, non exhibis illinc, donec persolueris extremū quadrantem. Audistis quod dictum fuerit antiquis, non committes adulterium. At ego dico vobis, quod quicumq; aspexerit vxorē alterius, ad cōcupiscendū eā, iam adulteriū cū ea cōmisit in corde suo. Quod si oculus tuus dexter obstaculo tibi fuerit, erue illū, & abijce abs te. Expedit enim tibi, vt pereat vnū membrorū tuorū, ac non totū corpus tuū conijciat in gehēnam. Et si dextera tua manus obstiterit tibi, amputa eā, & proijce abs te. Expedit enī tibi, vt pareat vnū mēbrorū tuorū, ac nō totum corpus tuū conijciat in gehennam. Dictū est autē. Quicumq; repudeauerit vxorē suā, det illi libellum diuortiū. At ego dico vobis, quod quisquis repudiauerit vxorem suā, nisi causa stupri, efficit vt illa sit adultera, & quicumq; repudiata duxerit, adulteriū cōmittit. Rursum audistis, quod dictū fuerit antiquis, non peierabis, sed persolues dño ea quæ iuraueris. At ego dico vobis, ne iuretis omnino, neq; per cœlum, quia thronus dei est, neq; per terrā, quia subselliū est pedum illius, neq; per Hierosolyma, quoniā ciuitas est magniregis, neq; per caput tuum iurabis, propterea quod nō potes vnum pilum albū, aut nigrum facere. Sed erit sermo vester est est, non nō: Porro qđ ultra hæc adiungit, ex malo pficiscitur. Audistis qđ dictū fuerit, oculū p oculo, & dentē p dente. At ego dico vobis, ne resistatis malo, sed quisquis impegert alapā in dexterā tuam maxillā, obuerse illi & alterā, & ei qui te velit in ius trahere, ac tunicā tuā tolle

SECUNDVM.

te, permittite illi & palliū, & qui te adegerit ad miliariū vnū, abito cū illo duo. Petenti abs te dato, & cupientem mutuū accipere, ne auerferis. Audistis quod dictū sit. Diliges proximū tuū, & odio habebis inimicū tuū. At ego dico vobis. Diligite inimicos vestros, bene precemini deuouentibus vos, benefacite ijs, qui vos odio prosequuntur, orate pro ijs, qui lædunt & insectantur vos, vt sitis filij patris vestri, qui est i cœlis, quia solē suū exoriri finit, super malos ac bonos, & pluuiam mittit super iustos & iniustos. Nam si dilexeritis eos, qui diligunt vos quod præmiū habetis? Nonne & publicani idem faciunt? Et si cōplexi fueritis fratres vestros tantum, quid eximiū facitis? Nonne & publicani sic faciunt? Eritis igitur vos perfecti, quemadmodū pater vester qui est in cœlis, perfectus est.

¶ CAPVT. VI.

Trendite ne eleemosinā vestrā præstetis corā hominibus, quo spectemini ab illis. Alioqui præmiū nō habetis apud patrē vestrū, qui est in cœlis. Itaq; cū præstas eleemosynā, ne tuis canatur ante te, quemadmodū hypocritæ faciunt in conciliabulis, & in vicis, vt glorificentur ab hominibus. Amē dico vobis habent mercedē suā. Ceterū tu cū præstabis eleemosynā, nesciat sinistra tua, quod facit dextera tua, vt sic tua eleemosyna in occulto, & pater tuus qui videt in occulto, ipse reddet tibi in propatulo. Et cū oraueris, non eris quemadmodū hypocritæ. Nā illi solent in cōciliabulis & in angulis platearū, stantes orare, quo conspicui sint hominibus. Amen dico

MATTHAEVM. FO. VII.

vobis, quod habent mercedem suā. Tu vero cū oras, introito in
 conclaue tuū, & occluso ostio tuo, ora patrē tuū qui est in occulto,
 & pater tuus qui videt in occulto, persoluet tibi in propatulo.
 Verū orantes, ne sitis multiloqui, sicut ethnici. Putant em̄ fore,
 vt ob multiloquiū suū exaudiantur. Ne igit̄ efficiamini similes
 isforū. Nouit enim pater vester quibus rebus opus sit vobis,
 priusquā petatis ab illo. Ad hunc ergo modū orate vos, Pater no-
 ster, qui es in cœlis, sanctifice nomen tuū. Veniat regnū tuū, fiat
 voluntas tua, quemadmodū in cœlo, sic etiā in terra. Panem nos-
 trū quotidianū da nobis hodie, & remittito nobis debita nostra,
 sicut & nos remittimus debitoribus nostris. Et ne inducas nos in
 tentationē. Sed libera nos a malo, quia tuū est regnū, & potētia,
 & gloria, in secula seculorū. Amen. Proinde, si remiseritis hoibus
 errata sua, remittet & vobis pater vester cœlestis, Qd̄ si nō remise-
 ritis hominibus errata sua, nec pater remittet errata vestra. Por-
 ro cū ieiunaueritis, ne sitis veluti hypocritæ tetrici. Obscurāt em̄
 facies suas, quo conspicuū sit hominib⁹ ipsos ieiunare. Amen dico
 vobis, habent mercedē suā. Tu vero cū ieiunas, unge caput tuū,
 & faciē tuā laua, ne conspicuū sit hominib⁹ te ieiunare, sed patri
 tuo, qui est in occulto, & pater tuus qui videt in abdito, reddet tibi
 in propatulo. Ne reponatis vobis thesauros in terra, vbi erugo
 & tinea corrumpit, & vbi fures perfodiunt ac furant̄. Sed re-
 condite vobis thesauros in cœlo, vbi neq; erugo, neq; tinea cor-
 rumpit, & vbi fures non perfodiunt, neq; furant̄. Nam vbi fue-
 rit thesaurus vester, illic erit & cor vestrum. Lucerna corporis est

B

oculus. Si igitur oculus tuus simplex fuerit, totū corpus tuū luci
 dū erit. Quod si oculus tuus malus fuerit, totū corpus tuū tene-
 brosum erit. Ergo si lumen quod est in vobis tenebræ sunt, ipsæ
 tenebræ quantæ? Nemo potest duobus dñis seruire. Aut enim
 hunc habebit odio, & alterū illū diliget, aut huic adhaerebit, & al-
 terū illū negliget. Non potestis deo seruire & māmonæ, Prop-
 terea dico vobis, ne sitis solliciti vitæ vestræ, quid esuri sitis, aut
 bibicuri, neq; corpori vestro, quib⁹ indumentis vsuri Nonne ani-
 ma pluris est, q̄ cibis, & corpus pluris q̄ indumentum? Vertite
 oculus ad volatilia cœli, quia non serunt neq; metunt, neq; con-
 uehunt in horrea, & pater vester cœlestis alit illa. Nonne vos lon-
 ge precellitis illa? Quis aut̄ ex vobis solliciti cogitando, potest
 addere ad staturā suā cubitū vnū? ac de indumento quid solliciti
 estis? Cognoscite lilia agri, quomodo crescant. Non lobarant,
 neq; nent. At tamen (dico vobis) ne Solomonē quidem id vni-
 uersa gloria sua, sic amictū fuisse, vt vnum ex his. Quod si gramē
 agri, qđ hodie cū sit, eras in clibanū mittit̄, deus sic vestit, an nō
 multo magis vobis id faciet, o parum fidentes? Ne sitis igitur
 solliciti dicentes, Quid edemus aut quid bibem⁹, aut quib⁹ ope-
 riemur? Nam omnia ista gentes exquirunt. Nouit em̄ pater ve-
 ster cœlestis quod opus habeatis his oibus. Quin potius quæri-
 te primū regnū dei, & iusticiā eius, & hæc oia adijcient̄ vobis. Ne
 sitis igitur solliciti in crastinū, nam crastinus dies curam habebit
 sui ipsius, Sufficit sua diei afflictio.

MATTHEVM. Fo. VIII.

Nolite condemnare, ne condemnemini. Quo em̄ iudicatio iudicatis, eo iudicabitur de vobis, & qua mensura metimini, ea metietur vobis alij. Cur aut̄ vides festucam quæ est in oculo fratris tui, trabē autē quæ est in oculo tuo, non animaduertis? Aut non dicis fratri tuo, sine eximā festucam ex oculo tuo, & ecce trabes in oculo tuo? Hypocrita, enīce prius trabē ex oculo tuo, & tum perspicies, vt eximas festucam ex oculo fratris tui. Ne detis quod sanctum est canibus, ne proieceritis margaritas vestras ante porcos, ne quando hi conculcent eas pedibus suis, & illi versi in vos lacerent vos. Petite & dabitur vobis quærite & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis. Quisquis em̄ petit, accipit, & quicumq; quærit inuenit, & pulsanti aperiet. An quisquā est vestrū homo, qui si filius eius petierit panē, lapidem daturus sit illi? Aut si piscē petierit, nū serpentē addet illi? Si vos igit̄ cū sitis mali, nostris dona bona dare filijs vestris, quanto magis pater vester, qui est in cœlis dabit bona, si postuleris ab ipso? Omnia igit̄ quæcunq; volueritis, vt faciāt vobis hoīes, sic & vos facite illis, Hæc em̄ est lex & prophetæ. Introite per arctam portā, quoniā lata est porta, & spaciōsa via, quæ abducit in exitium multiq; sunt, qui ingrediunt̄ per illā. Quoniā angusta est porta, & stricta via quæ abducit ad vitā, & pauci sunt, qui inueniunt illam. Cauete vero vobis a pseudo prophetis, qui veniunt ad vos, in vestitu ouīū, sed intrinsecus sunt lupi rapaces. A fructibus ipsorū agnoscetis eos. Num qui colligūt de spinis vūā? aut de tribalis ficus? Sic oīs arbor bona, fructus bonos facit. Putris autē

B ij

arbor, fructus malos facit. Non potest arbor bona, fructus malos facere, neq; arbor putris, fructus bonos facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidit, & in ignem conicitur. Igitur ex fructibus ipsorum agnosceris eos. Non quisquis dicit mihi dñe, dñe, introibit in regnum cælorum, sed qui fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis est. Multi dicent mihi in illo die, Domine, domine, nonne per nomen tuum prophetauimus, & per nomen tuum demonia eiecimus? & per nomen tuum multas virtutes præstitimus? Ac tum confitebor illis, nunquam noui vos. Discedite a me, qui operamini iniquitatem. Omnis enim qui audit ex me sermones hos, & facit eos, ad similitudinem illius uiri prudenti, qui ædificauit domum suam super petram, & descendit hyber, & uenerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non est posstrata. Fundata enim fuerat super petram, Et ois qui audit a me sermones hos, & non facit eos, ad similitudinem uiri fatuo, qui ædificauit domum suam super arenam, & descendit hyber, & uenerunt flumina, & flauerunt venti, & impegerunt in domum illam, & deiecta est, & fuit ruina illius magna, Et factum est, ut, cum finisset Iesus sermones hos, obstupuerunt turbæ super doctrinam illius. Docebat enim eos uelut habens auctoritatem, & non sicuti scribæ

¶ CAPVT. VIII.

Um descendisset autem de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ, & ecce leprosus accedens, adorauit eum dicens, Dñe, si uelis, potes me mundare, protensaq; manu tetigit illum, dicens. Volo, mundus esto, ac protinus mundata fuit illius lepra. Et dicit illi Iesus. Vide, ne cui dixeris, sed abi ostende te

MATTHAEV. FO. IX.

ipsum sacerdoti, & offer munus, quod iussit offerri Moses in tes-
 timoniū ipsi. Porro cū ingressus fuisset Iesus Capernaū adiit eū
 centurio, obsecrans eū & dicens. Domine, famulus me⁹ decum-
 bit domi paralyticus, ac grauiter discruciat. Et dicit illi Iesus,
 Ego cū venero medebor illi. Et respondens centurio dixit, Dñe,
 non sum idoneus, vt tectum meū subeas, imo tantū dic verbū, &
 sanabit famulus meus. Nam & ego sum homo alterius potesta-
 ti subditus, & habeo sub me milites, & dico huic, vade, & vadit.
 & alteri, veni, & venit. & seruo meo, fac hoc, & facit, Hæc autem
 cū audisset Iesus, admiratus est, & ait sequentibus se, Amen dico
 vobis, ne in Israel quidem tantū fidei reperā, dico autem vobis,
 quod multi ab oriente & occidente venturi sunt, & accumbent
 cū Abraham & Isaac, & Iacob, in regno cœlorū, fili⁹ vero regnī
 eijcient in tenebras exterimas, illic erit ploratus & stridor dētium
 Et dixit Iesus centurioni, Abi, & quēadmodū credis, ita fiat tibi,
 & sanatus est famulus eius in hora illa. Et cū venisset Iesus in do-
 mū Petri, vidit focrū illius in lecto decūbentem, & febricitantē,
 tetigitq; manū illius, & reliquit illā febris, & surrexit, ac ministra-
 uit illis. Cū autē appetisset vespera, adduxerunt illi dæmoniacos
 multos, & eiecit spīritus verbo, omnesq; male habentes sanauit,
 turbas vt impleret qđ dictū erat, p̄ Esaiā pphetā cū ait, hic infir-
 mitates n̄s suscepit, & morbos portauit. Cū vidisset autē Iesus
 multas, circū sese, iussit, vt abirent in vltiorē ripam, & cū audis-
 set, vnus scriba dixit ei, Preceptor, sequar te quocūq; abieris. Et
 dicit illi Iesus, vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos at si

SECUNDVM.

lius hominis nō habet, vbi caput reclinet. Alius de numero discipulorū suorū dixit ei, dñe permitte mihi prius, vt abeā, & sepeliā am patrē meū. At Iesus dixit illi. Sequere me, & sine vt mortui sepeliāt mortuos suos, & cū esset ingressus nauim, secuti sunt eū discipuli sui, & ecce motus magnus factus est in mari, adeo vt nauis operiret a fluctibus, ipse vero dormiebat. Et accedentes discipuli, excitauerunt illū dicentes. Domine, serua nos, perimus. Et dicit illis, Quid timidi estis exigua præditi fiducia. Tunc excitatus, increpauit ventos & mare, & facta est tranquillitas magna, hoies vero admirabant dicentes. Qualis est hic, quia venti quoq; & mare obediunt illi? Et cum venisset ad vltiorē ripā, in regionem Gersenorum occurrerunt ei duo demoniaci, e monumentis egressi, erant autē sæui supra modū, adeo vt nemo posset transire per viam illam. Et ecce vociferabant dicentes, Quid rei nobis tecū est Iesu fili dei? venisti huc ad cruciandum nos ante tempus? Erat autē procul ab illis grex porcorū multorū pascens. Demones vero rogabāt eū dicentes, Si eijs nos, permitte nobis, vt demigramus in gregē porcorū. Et ait illis, Abite. Illi vero egressi abierunt in gregem porcorū. Et ecce ferebat totus grex porcorū, per præceptum in mare, & perierunt in aquis. Porro qui pascebāt aufugerunt, & digressi in ciuitatem, renunciauerunt omnia, & quid accidisset demoniacis. Et ecce tota ciuitas exiuit, in occursum Iesu. Et cū uidissent illū rogabant, vt decederet a finib; suis.

¶ CAPVT. IX.

¶ Ingressus nauē, traiecit ac venit in suā ciuitatē. Et

MATTHAEVM. Fo. X.

ecce adduxerunt illi paralyticū in lecto decumbentē. Cūq; vi-
 disse Iesus, fidē illorū, dixit paralytico, bono animo esto fili, re-
 mittunt tibi peccata tua. Et ecce quidā e scribis dicebāt intra sese
 Hic blasphemāt. Et cū vidisset Iesus cogitationes illorū, dixit,
 ad quid vos cogitatis mala in cordibus vestris? Vtrum em̄ eū fa-
 cilis dicere, remittunt tibi peccata, an dicere, surge & ambula?
 Ut autē sciatis, qđ potestātē habeat filius hominis in terra remit-
 tendi peccata, tunc dicit paralytico, Surge, tolle tuū stratum, &
 abi in domū tuā, & ille surrexit, abiitq; domū suam. Turbæ vero
 quæ viderant, admiratæ sunt & glorificauerūt deū, qui dedisset
 potestātē talem hominibus. Et præteriens Iesus illinc, vidit ho-
 minē desidentē ad teloniū. Matthæū nomine, dicitq; ei. Sequere
 me, At is surgens secutus est eū. Et factum est, vt Iesus accumbe-
 ret in illius ædibus. Et ecce multi publicani & peccatores, qui ve-
 nerant, simul accubuerunt cū Iesu, & discipulis illius. Cūq; id
 vidissent pharisæi, dixerunt discipulis eius, cur cum publicanis
 & peccatorib; sumit cibū præceptor vester? At Iesus vbi audiuit
 dixit illis. Non opus habent, q̄ q̄ validi sunt medico, sed qui ma-
 le habent. Quin potius ite & discite, quid sit illud misericordiam
 volo, & nō sacrificiū. Nō em̄ veni ad vocandum iustos, sed pecca-
 tores ad pœnitentiā. Tunc adēunt eum discipuli Ioannis dicen-
 tes, Quā ob causam, nos & pharisæi ieiunamus plerumq;, disci-
 puli vero tui non ieiunant? Et dixit illis Iesus, Num possint filij
 sponsi lugere, quamdiu cū illis est sponsus? Venient autē dies cū
 collectur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Nullus immittit assu-

SECUNDVM. TIAM

mentū panni rudis in veste veteri. Aufert em̄ supplementū illius a vestimento, & peior ruptura fit. Neq̄ mittunt vinū nouum, in vtres veteres, alioqui rumpuntur vtres, & vinū effundit̄, & vtres pereunt. Sed mittunt vinū nouū in vtres novos, & vtraq̄ simul seruant̄. Hęc cū illis loqueret̄, ecce primas quidā venit, & adora- uit eū dicens, Filia mea modo defuncta est, sed veni, & impone manū tuā super illā, ac viuet. Et surgens Iesus secutus est eū, ac discipuli illius. Et ecce mulier q̄ sanguinis profluuiū laborauerat duodecim annos, accedens a tergo, tetigit fimbriā vestimenti illius. Dixerat enim intra sese. Si tantū tetigero vestimentum illius, ero salua. At Iesus conuersus, vt vidit illā, dixit. Confide filia, fides tua saluā te fecit. Et salua facta fuit mulier a tpe illo. Et cū venisset Iesus in ædes primatis, vidissetq̄ tibicines, & turbā tumultuantē, dicit illis, Secedite, nō enim mortua est adolescentula, sed dormit, Et deridebant illū. Cū autem fuisset eiecta turba, integressus tenuit manū illius, & surrexit adolescentula. Et emanauit rumor hic in totā terrā illam. Et cū discederet illinc Iesus, secuti sunt illū duo cęci, clamātes, ac dicētes, Miserere nostri fili Dauid. At cū venisset in ædes, adierunt illū duo cęci, & dicit illis Iesus, Creditis me hoc posse facere? Dicunt illi, Credimus dñe. Tunc tetigit oculos illorū dicens, Iuxta fidē vestrā fiat vobis, & aperti sunt illorū oculi. Et interminatus est illis Iesus, dicens, Videte ne quis sciat. At illi cū abiissent, diuulgarunt, famam illius in tota terra illa. Illis autē egredientibus, ecce adduxerunt illi hominem mutū demoniacū, & eieccto demonio, locutus est murus. Et ad-

miratæ sunt turbæ, dicentes. Nunquã apparuit sic in Israhel. Ac pharisæi dicebant. Per principẽ dæmoniorũ eijcit dæmonia. Et circũibat Iesus ciuitates omneis ac vicos, docens in synagogis illorũ, & prædicans euangeliũ regni, & sanãs omnem morbum & omnẽ languorẽ in populo. Cũ vidisset autẽ turbas, affectu misericordix tactus est erga illas, quod essent destituti, ac dispersi velut oues, non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis, Ipsa quidẽ messis copiosa, cæterũ aperarij pauci. Rogate igitẽ dominũ messis, vt extrudat operarios in messẽ suã. CA. X.

T accersitis duodecĩ discipulis suis, dedit eis potestatem aduersus spiritus immundos, vt eijcerent eos, & sanarent quemuis morbũ, & quemuis languorẽ. Porro duodecim apostolorũ nomina sunt hæc. Primus Simon qui vocatẽ Petrũ. Et Andreas frater eiũ. Iacobũ filiũ Zebedæi. Et Ioannes frater eiũ. Philippus. & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus, qui fuerat publicanus. Iacobũ filiũ Alphæi. Et Lebbeũ, cognomẽto Thaddeus. Simõ Cananẽ, & Iudas Iscariotes, qui & perdidit illũ. Hos numero duodecim, emisit Iesus, quibus præceperat dicẽs, In viã gentiũ ne abieritis, & in ciuitatẽ Samaritanorũ ne ingrediamini, sed ite potius ad oues perditas domũ israhel. Profecti autẽ prædicate dicẽtes. Appropinquauit regnũ cælorũ. Infirmos sanate, leprosos mundate, mortuos suscite, dæmonia eijcite, gratuito accepistis, gratuito date. Ne possideatis aurũ, neq; argentũ, neq; æs in crumẽis vestris, neq; peram ad iter, neq; duas tunicas, neq; calciamẽta, neq; virgã. Nam dignus est operarius cibo suo. Sed in quancunq; ciuitate

SECUNDVM. TTAM

tem, aut vicū fueritis ingressi, exquirite quis in ea sit dignus, atq;
 illuc manete donec exeatis. Cū autē intrabitis domū, salutate illā,
 & siquidē fuerit domus digna, veniat pax vestra super illā. Sin
 minus fuerit digna, pax vestra ad vos reuertat. Et quicumq; non
 exceperit vos, neq; audierit sermones vestros, exeuntes ex adi
 bus, aut ciuitate illa, excutite puluerē pedum vestrorū, Amen di
 co vobis, Tolerabilius erit terræ Sodomorū, & Gomorrhorum
 in die iudicij q̄ ciuitati illi. Ecce ego emitto vos, velut oues in me
 dio luponū. Estote igit̄ prudentes, veluti serpentes, & simplices
 sicut columbæ. Cauete autē ab illis hominibus, tradent em̄ vos in
 cōcilia, & in cōciliabulis suis flagris cadent vos, quin & ad pri
 cipes ac reges ducemini, propter me, in testimoniū ipsis ac genti
 bus. At eum tradiderint vos, ne sitis solliciti, quomodo, aut quid
 loquamini, dabit enim vobis in illa hora quid loquamini. Non
 enim vos estis illi loquentes, sed spiritus patris vestri, qui loquit̄
 in vobis. Tradet autē frater fratrem in mortē, & p̄ filiū, & insurgēt
 filij aduersus parentes, & morte afficient eos, & eritis odio habiti
 ab om̄ibus, propter nomen meū. Verū qui sustinuerit vsq; ad fi
 nē hic saluus fiet. Cū autē p̄secuti vos fuerit in ciuitate hac, fugite
 in aliā, Amē dico vobis. Nō pambulaueritis oēs ciuitates Israeli
 ticas, quin iā venerit fili⁹ hois. Nō est discipul⁹ supra p̄cepto
 rē, neq; seru⁹ supra dñm suū. Sufficit discipulo vt sic sicut p̄cep
 tor ipsius, & vt seruus sit sicut domin⁹ ipsius. Si ipsum patrem
 familias vocauerunt Beelzebub, quanto magis domesticos illi
 us? Ne igit̄ metuatis eos, Nihil enim est reatum, quod nō sit re⁹

legendū, & nihil occultū, quin futurū sit vt sciat. Quod dico vobis in tenebris, dicite in luce. Et quod in aurē auditis, prædicate in tectis. & ne metuatis vobis ab his qui occidunt corpus, animā autē nō possunt occidere. Sed metuite magis illū, qui potest & animā, & corpus perdere in gehenna. Nonne duo passeruli minuro asse veneūt? & vn⁹ ex illis non cadet in terrā, sine patre vestro Vestri vero etiā pili capitis oēs nūerati sūt. Ne igit̄ metuatis vos pluris estis, q̄ multi passeruli. Omnis igit̄ qui confitebit̄ me corā hoibus, confitebor & ego illū corā patre meo, qui est in cœlis. Porro quisquis negauerit me corā hoibus, negabo eū & ego corā patre meo, qui est in cœlis. Ne arbitremini, quod venerim ad mittēdū pacē in terrā. Nō veni vt mitterē pacē, sed gladiū. Nā veni vt dissidere faciā hominē aduersus patrē suū, & filiā aduersus matrē suā, & sponsam aduersus socrū suā, & inimici hois erūt, ij qui sunt domestici ipsius. Qui amauerit patrem, aut matrē ultra me, nō est me dign⁹, & q̄ amauerit filiū aut filiā supra me, non est me dign⁹. Et qui nō accipit crucē suā ac sequit̄ me, nō est me dign⁹. Qui inuenerit animā suā, perditurus est eā, & qui perdidit animā suā mea causa, inueniet eā. Qui recipit vos, me recipit, & qui me recipit, recipit eū qui misit me. Qui recipit prophetā in nomine prophetæ, mercedē prophetæ accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedē iusti accipiet. Et quicumq; ad bibendum dederit vni ex pusillis his poculū aque frigidæ tantū nomine discipuli, Amen dico vobis, non perditurus est mercedem suam.

SECUNDVM.

CAPVT. XI.

T factū est cum finē fecisset Iesus mandandi duode-
 cim discipulis suis, progressus est illinc, vt doceret &
 prædicaret in ciuitatibus illorū. Ioannes autē cū au-
 disse in carcere facta Christi, missis duobus discipulis suis dixit
 illi. Tu es ille, qui venturus est, an alterū expectamus? Et respon-
 dens Iesus dixit illis. Ite & renunciate Ioanni ea quæ auditis &
 videtis. Cæci visum recipiunt, & claudi ambulant, leprosi mun-
 dantur, & surdi audiunt, mortui excitantur, & pauperes lætū acci-
 piunt euangelij nunciū. Et beatus est quisquis nō fuerit offensus
 per me. Euntibus autē illis cœpit Iesus dicere turbis de Ioanne.
 Quid existis in desertū vt videretis? Nū arundinē quæ agitur a
 vento? Age, quid existis vt videretis? Nū hominē mollibus ve-
 stibus amictū? Ecce qui mollia gestant, in domibus regū sunt.
 At quid existis videre? Nū prophetam? Certe dico vobis, & ex-
 cellentiore ppheta. Hic est em̄ de quo scriptū est, Ecce ego mitto
 nunciū meū ante faciē tuā, q̄ præparaturus est viam tuā ante te.
 Amen dico vobis, nō exortus fuit ante eos, qui nascuntur mulie-
 ribus maior Ioanne Baptista. Attamen is qui minor est in regno
 cœlorū, maior illo est. Porro a diebus Ioannis Baptistæ, vsq̄ ad
 hunc diē, regnū cœlorū vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nā
 omnes prophete, & ipsa lex vsq̄ ad Ioannē prophetauerunt. Et
 si vultis recipere, ipse est Helias ille, qui ventur⁹ erat. Qui habet
 aures ad audiendū audiat. Sed cui assimulabogenerationē hāc? Si-
 milis est pueris, qui sedent in foris, & acclamant sodalibus suis,

MATTHAEVM. FO. XIII.

ac dicūt. Tibi cecinim⁹ vobis, & nō faltastis, lugubria cecinim⁹
 vobis, & nō planxistis. Venit em̄ Ioannes, nec edens, nec bibens,
 & aiunt. Dæmoniū habet. Venit filius hoīs edens ac bibens, &
 dicūt, En hominē comedonē, & vini potorē, publicanis amicū,
 ac peccatoribus, & iustificata est sapientia a filijs suis. Tunc cœp
 pit exprobrare ciuitatibus, in quibus æditæ fuerāt plurimæ vir
 tutes ipsius, quod nō pœnituisent. Væ tibi Chorazin. Væ tibi
 Bethsaidan, q̄niā si in vrbe Tyri, aut Sidonis factæ fuissent vir
 tutes quæ factæ sunt in vobis, olim in sacco & cinere, pœnituis
 sent. Attamen dico vobis. Tyro & Sidoni, tolerabilius erit in die
 iudicij q̄ vobis, & tu Capernaū, quæ es vsq̄ ad cœlum exaltata
 vsq̄ ad inferos detraheris, qm̄ si in Sodomis æditæ fuissent vir
 tutes, quæ æditæ sunt in te, māsissent vsq̄ ad hodiernū diē. Verun
 tamen dico vobis, quod Sodomis tolerabilius erit in die iudicij,
 q̄ tibi. In illo tpe respondens Iesus dixit, Gratias ago tibi pater
 domine cœli & terræ quod absconderis hæc a sapientib⁹ & pru
 dentibus, & reuelaris ea paruulis. Certe pater, sic fuit bona volun
 tas apud te. Oīa mihi tradita sunt a patre meo, & nemo nouit fi
 liū, nisi pater, neq̄ patrē q̄squā nouit, nisi fili⁹, & cuiuscūq̄ voluerit
 filius reuelare. Venite ad me omēs, q̄ laboratis, & onerati estis &
 ego refocillabo vos Tollite iugū meū sup vos, & discite a me, q̄
 mitis sūm, & hūilis corde, & inuenietis requiē animabus vestris.
 Iugū enim meum cōmodum est, & onus meum leue est.

¶ CAPVT. XII.

I Nillo tpe, ibat Iesus sabbatis per segetes. Discipuli
 C iij.

SECUNDVM

vero illius esuriebant, & cœperunt vellere spicas, & comedere,
 At pharisæi cū vidissent, dixerūt illi, Ecce discipuli tui faciunt,
 quod non licet facere in sabbato. Ille vero dixit eis, Non legistis
 quid fecerit Dauid, cū esuriret ipse, & n̄ qui erant cū illo? Quo-
 modo ingressus sit in domum dei, & panes propositionis ederet,
 quos ipsi non licebat edere, neq; ihs qui cum illo erant, nisi sacer-
 dotibus solis. Aut non legistis in lege, quod sabbatis sacerdotes
 in templo sabbatū prophanant, & crimine vacant? Dico autē vo-
 bis, quod tēplo maior est hoc in loco. Quod si sciretis, quid sit,
 misericordiā volo, & non sacrificiū, nequaquā condemnassetis in-
 fontes. Nā dñs est & sabbati, filus hoīs. At progressus illinc, ve-
 nit in synagogā illorū, & ecce homo erat, manū habens aridam,
 & interrogabant illū, dicentes, Licet ne sabbatis curare? vt accu-
 sarent eū. At ille dixit eis, Quis erit ex vobis homo, qui habebit
 ouem vnā, & si ea inciderit sabbatis in foueā, nonne apprehendet
 illā & eriget? Quanto igit̄ præstantior est homo oue? Licet igit̄
 tur sabbatis beneficio afficere. Tunc dicit hoī. Extende manum
 tuā, & is extendit, ac restituta est sanitati, sicut altera. Porro pha-
 risæi egressi, cœperūt consiliū aduersus eū, quō illū perderent, At
 Iesus vbi nouisset, secessit illinc, secutæq; sunt eū turbæ multæ, &
 sanauit eos om̄es, & interminatus est illis, ne se facerēt manifestū,
 vt cōplereē quod dictū erat per Esaiam prophetā, qui ait. Ecce fi-
 lius meus, quē elegi, dilectus meus, in quo sibi bene cōplacuit ani-
 ma mea. Ponā spiritū meū super illū, Et iudiciū gentibus annun-
 tiabit. Nō contentet, neq; clamabit, neq; audiet quisq; in plateis

MATTHAEVM. FO. XIII.

vocē eius, arundinē cōminutā, non confringet, & linū fumigans non extinguet, donec eijciat ad victoriā iudiciū, & in nomine illius gentes sperabūt. Tunc adductus est ad eū qui dæmonio agita bāt cæcus ac mutus, & sanauit illū, ita vt cæcus ac mutus, & loqueret̄ & cerneret. Et obstupuerūt omēs turbe, dicebantq̄. Num hic est ille filius Dauid? At pharisæi cū audissent, dicebant. Hic non eijcit dæmonia, nisi p̄sidio Beelzebul principis dæmoniorū. Iesus aut̄ cū sciret cogitationes illorū, dixit illis. Omne regnū diuisum aduersus sese desolat̄, & ois ciuitas, aut domus diuisa aduersus seipsam, nō stabit. Et si satanas satanā eijcit, aduersus seipsum diuisus est. Quomodo igit̄ stabit regnū illius? Et si ego p̄sidio Beelzebul eijcio dæmonia, filij vestri cui⁹ p̄sidio eijciunt? Propterea ipsi iudicabunt de vobis. Quā si spiritu dei ego eijcio dæmonia, ergo peruenit ad vos regnum dei. Alioqui quomodo potest aliquis intrare domū potentis & vasa illius deripere, nisi prius vinxerit potentē, & tunc domū illius diripiet? Qui non est mecum, aduersum me est, & qui nō cōgregat mecum, spargit. Propterea dico vobis. Omne peccatū & conuiciū remittetur hominibus, at cōuiciū in spiritū, nō remitteēt hoibus. Et quicumq̄ dixerit verbū aduersus filiū hoīs remitteēt illi. Qui aut̄ dixerit aduersus spiritū sanctū, non remitteēt ei, neq̄ in p̄senti seculo, neq̄ in futuro. Aut facite arborē bonā, & fructū eius bonū, aut facite arborē viciōsam, & fructū illius viciōsum. Nam e fructu arbor agnoscit̄. Progenies vīperarū, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? Siquidē ex abundantia cordis os loquit̄. Bonus ho-

mo e bono thesauro cordis, expromit bona, & malus homo ex
 malo thesauro depromit mala. Sed dico vobis qđ de quocunq;
 verbo ocioso, qđ locuti fuerint hoies. reddituri sūt rationē in die
 iudicij. Nā ex dictis tuis iustificaberis, & ex dictis tuis condem-
 naberis. Tūc interrogauerūt eū quidā e scribis ac pharisæis dicē-
 tes, Præceptor, volumus ex te signū videre. At ille respondens
 dixit illis, Generatio praua & adultera signū quærit, & signū non
 dabit illi, nisi signū Ionæ prophetæ. Quēadmodū em̄ fuit Ionas
 in ventre ceti tribus diebus, ac tribus noctibus, sic erit filius hois in
 corde terræ, tribus diebus & tribus noctibus. Viri Ninuitæ sur-
 gent in iudicio, cū generatiōe hac, & cōdemnabunt eā, qđ ipsi re-
 siuerint ad prædicationē Ionæ. Et ecce plusquā Ionas est hoc
 loco. Regina Austri surget in iudicio cū generatione hac, & con-
 demnabit eam, quod venerit a finibus terræ, ad audiendā sapien-
 tiā Solomonis. Et ecce plusquā Solomon est in hoc loco. Cū autē
 immundus spiritus exierit ab hoie, perambulat per arenia loca
 quærens requiē, & non inuenit. Tunc dicit, reuertar in domū me-
 am vnde exiui, & cū venerit, reperit eam vacantē, & scopis pur-
 gatā, atq; ornatā. Tuncabit, & adiungit sibi septē alios spiritus
 sceleratiores se, & ingressus inhabitat illic, & fiunt postrema ho-
 minis illius, Peiora primis, sic erit & generationi huic peruersæ.
 Cū autē adhuc loqueretur turbis, ecce mater & fratres eius stabāt
 foris, querentes ei loqui. Dixit autē illi quidā. Ecce mater tua, &
 fratres tui foris stant, quæretes tibi loqui. At ille respondēs dixit
 ei, qui sibi renunciauerat. Quæ est mater mea, aut qđ sunt fratres

MATTHAEVM. FO. XV.

mei? Et protenta manu sua in discipulos suos, dixit. Ecce mater mea, & fratres mei. Quisquis enim fecerit voluntatem patris mei, qui est in celis, ipse meus frater & soror & mater est.

¶ CAPVT. XIII.

¶ In die vero illo, egressus Iesus e domo, sedit iuxta mare & congregatae sunt ad illum turbae multae, adeo ut ipse nauim ingressus sederet, & vniuersa turba in littore stabat. Ac dicebat illis multa per similitudines, dicens, Ecce exiit qui seminabat ad seminandum, & cum seminaret, alia quidem ceciderunt iuxta viam, & venerunt volucres, ac deuorauerunt ea, Alia vero ceciderunt in loca saxosa, ubi non habebant multum terrae, & protinus exorta sunt, propterea quod non haberent profunditatem terrae, cum autem exortus esset sol, exusta sunt, & quia non habebant radicem, exaruerunt. Alia rursus ceciderunt in spinas, & insurteuerunt spinae, & suffocauerunt ea, Alia vero ceciderunt in terram bonam, & dederunt fructum, aliud quidem centuplum, aliud vero sexagesuplum aliud vero trigecuplum. Qui habet aures ad audiendum, audiat. Et adeuntes discipuli dixerunt illi, Quare per parabolas loqueris illis? At ille respondens dixit, Vobis datum est nosse mysteria regni caelorum, illis autem non est datum. Quisquis enim habet dabitur illi, & reddet abundantior. Quisquis autem non habet, etiam illud quod habet, tollet ab eo. Propterea per parabolas loquor illis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt, nec intelligunt, & complecti in illis prophetia Esaię, quae dicit, Auribus audietis, & non intelligetis, & videtes, videbitis, & non cernetis, Incrassatum est enim cor pos-

puli huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos occluse-
runt, ne quā viderent oculis, & auribus audirent, & corde intelli-
gerent, & conuertant, & sanem illos. Vestri vero beati sunt oculi,
quia vident, & aures vestre, quia audiunt. Amen dico vobis, quod
multi prophete & iusti desiderauerūt videre quae videtis, & non
viderunt, & audire quae auditis, & non audierunt. Vos igitur audi-
te parabolā seminantis. Cū quiuis audit sermonē regni, & non in-
telligit, venit ille mal⁹, & rapit id quod seminatū est in corde illi⁹,
hic est qui iuxta viā seminat⁹ fuit. At qui in petricosa semē iactū
exceperat, hic est, qui verbū audit, ac protinus cū gaudio accipit
illud • verū nō habet radicē in semetipso, sed tparius est. Porro cū
inciderit afflictio aut persecutio propter sermonē, continuo of-
fendit. At qui in spinas semen exceperat, hic est, qui verbū audit,
& cura seculi huius, deceptioq; diuitiarū suffocat sermonē, & in-
frugifer reddit. Ceterū qui in terrā bonā excepit semen, hic est,
qui sermonē audit & intelligit, qui deniq; fructū quoq; reddit ac
facit, alius quidē cētuplū, alius vero saxagecuplū, alius vero tri-
gecuplū. Aliā parabolā proposuit eis, dicens, Assimilatū est reg-
nū caelorum homī semināti bonū semen in agro suo, sed dormienti-
bus hoibus venit illius inimicus, & seminavit zizania inter triti-
cū, abijtq;. Cū autē germinasset herba, & fractū fecisset, tunc appa-
ruerunt & zizania. Accedentes autē serui patris familias, dixerunt
illi, Dñe, nonne bonū semen seminabas in tuo agro? vnde igitur
habet zizania? Ille vero dixit illis, Inimicus homo hoc fecit. Ser-
ui autē dixerunt illi, Vis igitur abeamus & colligamus ea? At ille

MATTHAEVM. Po. XVI.

dixit. Non, ne dū colligētes zizania, eradicetis simul cū illis & triticū, sinite pariter crescere utraq; vsque ad messem, & in tpe messis dicam messoribus, Colligite primum zizania, & colligate in fasciculo ad comburendum ea, triticum vero congregate in horreū meū. Aliā parabolā proposuit eis, dicens. Simile est regnum cœlorū grano sinapis, qđ acceptū hō seminavit in agro suo qđ minimū est omniū seminum. Cæterum vbi excreuerit maximū est inter holera, & fit arbor, adeo vt veniant volucres cœli, & nidulent in ramis illius. Aliā parabolā dixit illis, Simile est regnū cœlorū fermento, quod acceptū mulier abscondidit in farinæ satisfis tribus, donec fermentaret totū. Hæc omnia locutus est Iesus per parabolas ad turbas, & sine parabola nihil locutus est illis, vt cōplerēt quod dictū fuerat per prophetā qui ait, Aperiat in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mūdi. Tunc dimissis turbis, venit in domū Iesus, & accesserunt ad illū discipulī eius, dicentes, Differe nobis parabolā zizaniorū agri. At ille respondens, dixit illis. Qui seminat bonū semen, est filius hoīs, ager autē est mūdos. Porro bonū semē, n̄ sūt filij regni. zizania vero sunt, filij illi⁹ mali, inimic⁹ autē q̄ seminat ea, ē diabol⁹, messis vero consumatio sæculi est, messores autē angeli sunt. Sicut igit̄ colligunt zizania, & igni cōburuntur, sic erit in cōsumatione sæculi huius. Mittet filius hoīs angelos suos, & colligent e regno illius omnia offendicula, & eos qui patrant iniquitatē, ac mittent illos in caminū ignis, ibi erit ploratus stridorq; dentiū. Tunc iusti fulgent vt sol in regno patris sui. Qui habet aures ad audiendum,

audiat. Rursum, simile est regnū cœlorum thesauro abscondito in agro, quē repertū homo abscondidit, & prę gaudio quod habet super eo abit, & oīa quęcunq; habet vendit, ac mercat agrū illū. Rursum simile ē regnū cœlorū hoī negociatori, querēti pulchras margaritas, q̄ cū inuenerit vnā præciosam margaritā, abiens vendidit oīa q̄ possidebat, & mercatus est illā. Rursum simile est regnū cœlorū verriculo iacto in mare, & ex omī genere contrahenti, quod cū impletū fuisset subduxerunt in littus, & sedentes collegerunt quę bona sunt in vasā, quę vero mala foras abiecerūt. Sic futurū est in cōsumatiōe sæculi, venient angeli, & segregabūt malos de medio iustorū, & mittent eos in caminū ignis, illic erit ploratus & stridor dentiū. Dicit illis Iesus: Intellexistis hæc oīa? Dicunt illi, Eciā dñe. At ille dixit illis: Propterea omīs scriba doctus ad regnū cœlorū, similis est homini patrifamiliās, qui deprimit e thesauro suo noua & vetera. Et factum est, vt cū finisset Iesus sermones hos, digrederet̄ illinc. Et cū venisset in patriā suam, docuit in synagoga illorū, ita vt stuperent ac dicerent, Vnde huic sapientia hæc & virtutes? Nonne hic est ille fabri filius? Nonne mater eius vocatur Mariā, & fratres eius Iacobus & Ioses & Simon & Iudas? & sorores illius nonne oēs apud nos sunt? Vnde igit̄ huic hæc omīa? Et offendebant̄ super eo. Iesus aut̄ dixit illis: Non est propheta ex pers honoris nisi in patria sua, & domo sua. Et non ædidit illic virtutes multas propter incredulitatem illorum.

CAPVT. XIII.

i In illo tpe audiuit Herodes tetrarcha famam Iesu, &

dixit famulis suis, Hic est Ioannes baptista, is surrexit a mortuis
 & ideo virtutes agunt in illo. Nam Herodes coeperat Ioannem
 & vinxerat, ac posuerat in carcere propter Herodiadem uxorem
 Philippi fratris sui. Dicebat enim illi Ioannes, Non licet tibi habere
 eam. Et cum vellet eum occidere, metuebat multitudinem propterea
 quod illum ceu prophetam habebant. Cum autem celebraret natalis He-
 rodis, saltabat filia Herodiadis inter illos, & placuit Herodi. Un-
 de cum iureiurando pollicitus est, se daturum illi quicquid pete-
 ret. At illa prius instructa a matre sua, Da mihi, inquit, hic in pa-
 tina caput Ioannis baptistae. Et indoluit rex attamen propter iur-
 andum, & eos qui simul accumbebant iussit dari, & missis
 carnificibus, amputauit caput Ioannis in carcere, & allatum est
 caput eius in patina, datumque est puellae, atque illa obtulit ma-
 tri suae. Et accesserunt discipuli eius, & sustulerunt corpus, ac se-
 pelierunt illud, abieruntque & renunciarunt Iesu. Id cum audisset
 Iesus, secessit illinc in nauim ad desertum locum seorsum. Et cum
 audissent turbae, secutae sunt illum itinere pedestri relictis urbibus.
 Et egressus Iesus vidit multam turbam, & tactus est affectu mi-
 sericordiae erga illos, sanauitque ex illis qui male valebant. Porro
 cum appetisset vespera, adierunt eum discipuli ipsius, dicentes, Deser-
 tus est locus. & hora iam praeterijt, Dimitte turbas, ut abeant in vi-
 cos, & emant sibi cibaria. At Iesus dixit illis, Non est illis
 necesse ut abeant, date illis vos quod edant. At illi dicunt ei.
 Non habemus hic nisi quinque panes, & duos pisces. Ille vero
 dixit, Afferte mihi illos huc. Et iussis turbis discumbere super

D

gramina, sumptisq; quinque panibus, ac duobus piscibus, subla-
 tis in coelum oculis, benedixit, & cum fregisset, dedit, discipulis
 panes, discipuli vero turbis. Et comederunt omnes, & saturati
 sunt, & sustulerunt quod superfuerat de fragmentis, duodecim
 cophinos plenos. Porro qui comederant fuere viri ferme quin-
 quies mille præter mulieres ac pueros. Et statim cõpulit Iesus
 discipulos suos, vt cõscenderent nauim, & præcederēt se in ripã
 vltiorē, donec dimississet turbas. Ac dimissis turbis, ascendit in
 montē solus ad orandū, Cū autē aduenisset vespera, solus erat illic
 Cæterū nauis iam in medio maris erat, & afflictabatur ab vndis,
 nam ventus erat aduersus. Quarta autē noctis vigilia abiit ad illos
 Iesus, ambulans super mare, & ubi vidissent eum discipuli super
 mare ambulantē, turbati sunt, dicentes. Spectrū est, ac præ metu
 exclamauerūt, sed statim locutus est illis Iesus, dicens, Bono ani-
 mo este, Ego sum, ne terreamini, Respõdens autē illi Petrus dixit
 Dñe, si tu es, iubeto me ad te venire super aquas. At ille dixit, ve-
 ni, Et cū descendisset e naui Petr⁹, ambulabat super aquas, vt iret
 ad Iesum. Cæterū cū videret ventū validū, territus ē, & cū cõpili-
 set demergi, clamauit, dicens. Domine serua me. Continuo autē
 extenta manu, apprehendit eū, & dixit illi, Exigua fiducia præ-
 dite, cur hæsitabas? Et cū essent ingressi nauim, conquieuit vent⁹
 tus. Porro qui erant in naui, accesserunt & adorauerunt eū, dicē-
 tes, Vere filius dei es. Et cū traiecissent, venerūt in terrã Cenne-
 sareth. Et cū agnouissent illū viri loci illius, emiserunt nuncios in
 totã vndiq; finitimã regionē illam, & obtulerunt illi omnes male

MATTHAEVM. FO. XVIII.

habentes, & obsecrabant eum, vt tantum tangerent simbriã vestimenti ipsius, & quotquot terigissent, saluifacii sunt.

¶ CAPVT. XV.

Vnc accedunt ad Iesum, qui ab Hierosolymis venerant scribæ & pharisæi, dicentes, Quare discipuli tui transgrediunt traditionem seniorum? Non enim abluunt manus suas, cū edunt panem. At ille respondens, dixit eis, Quare & vos transgredimini præceptum dei propter traditionem vestram? Nā deus præcepit, dicens. Honora patrem & matrem, & qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Vos autem dicitis, Quicquid dixerit patri aut matri: quicquid doni a me profecturum erat, id in tuum vertit commodum: & non honorabit patrem suum, aut matrem suam: & irritum fecistis præceptum dei propter traditionem vestram. Hypocritæ, recte de vobis prædixit Esaias, dicens, Appropinquat mihi populus hic ore suo, & labijs me honorat, cæterum cor eorum procul abest a me, sed frustra me colunt, docentes doctrinas, præcepta hominum. Et aduocatis ad se turbis, dixit eis, Audite & intelligite. Non quod ingreditur in os, impurat hominem, sed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominem. Tunc accedentes discipuli, dixerunt illi. Nosti pharisæos, audito sermone isto offensos fuisse? At ille respondens, ait, Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cælestis, eradicabitur. Omittite illos, duces sunt cæci cæcorum. Porro, si cæcus cæco dux fuerit, ambo in foueam cadent. Respondens autem Petrus, dixit ei, Dissere nobis parabolas istas. Iesus autem dixit, Adhuc & vos intelligentia caretis?

D ij

Nondum intelligitis, quod quicquid ingreditur in os, in aluum
abit, & in secessum eijcitur? At ea quæ proficiſcunt ex ore, ex ipſo
ſo corde egrediuntur, & illa impurum reddunt hominem. Nam
ex corde exeunt cogitationes male, cædes, adulteria, ſupra, fur-
ta, falſa teſtimonia, conuicia. Hæc ſunt quæ impurant hominẽ,
Cæterum illotis manibus capere cibũ, non inquinat hominem.
Et digreſſus illinc Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ec-
ce mulier Cananæa, quæ a finibus illis venerat, clamabat ad illũ,
dicens, Miſerere mei domine fili. Dauid Filia mea miſere a dæ-
monio agitatur. Ille vero non reſpondit ei verbum. Et acceden-
tes diſcipuli eius, rogabant illũ, dicentes. Amitte illã, nam clamat
poſt nos. At ille reſpondens, dixit, Non ſum miſſus, niſi ad oues
perditas domus Iſraeliticæ. Illa vero venit & adorauit eum dicẽs,
Domine ſuccurre mihi. At ille reſpondens dixit. Non eſt ho-
neſtum, ſumere panem filiorum, & obijcere catellis. Hæc autem
reſpondit. Certe domine. Etenim catelli edunt de micis, quæ ca-
dunt de menſa dominorũ ſuorum. Tunc reſpondens Ieſus dixit
illi. O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi, ſicut vis. Et ſanata fuit
filia eius ex eo tempore. Et progreſſus illinc Ieſus, venit iuxta ma-
re Galilææ, & conſenſo monte, ſedebat illic. Et acceſſerunt ad
eum turbæ multæ, ducentes ſecum claudos, cæcos, ſurdos, mu-
tilos, & alios multos, & abiecerunt eos ad pedes Ieſu. & ſanauit
eos, adeo vt turbæ miratæ ſint, cum viderent mutos loqui, muti-
los eſſe ſanos, claudos ambulare, cæcos videre, & glorificabant
deum Iſrael. Ieſus autem vocatis ad ſe diſcipulis ſuis dixit, Miſe-

MATTHAEVM. Fo. XIX.

ret me turbæ, propterea quod iam triduum perseuerant apud me, & nō habent, quod edāt, & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli eius, vnde nobis in solitudine panes tam multi, vt saturemus turbam tantā? Et dicit illis Iesus. Quot panes habetis? At illi dicunt. Septē & paucos pisciculos. Et iussit turbas discūbere in terra. Et sumpsit septē panes, ac pisces, & postquā gratias egisset, fregit, deditq; discipulis suis. discipuli vero dederūt turbæ, comederūtq; oēs & saturati sunt, & suffulerunt, quod supererat fragmentorum septem sportulas plenas. At n̄ qui comederant, erant quater mille viri, præter mulieres & pueros. Et dimissis turbis, conscendit nauim, venitq; in fines Magdala.

¶ CAPVT. XVI.

T aggressi pharisæi vna cū Sadducæis tentātes rogabant eum, vt signum e cœlo ostenderet sibi. At ille respondens dixit eis. Cum cœperit esse vespera, dicitis serenitas erit, nam rubet cœlum, & mane, hodie tempestas, rubet enim cœlum tristæ. Hypocritæ, faciem cœli scitis dijudicare, signa vero temporum non potestis? Natio praua, & adultera, signum requirit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis abiit. Et cum venissent discipuli eius, in vltiorem ripam, per obliuionem non sumpserant panes. Iesus autē dixit illis. Videte & caute a fermēto pharisæorū, ac sadducæorū. At illi reputabāt intra sese dicētes. Panes nō sumpsim⁹

D ij

Quod ubi cognouit Iesus, dixit illis, Quid cogitatis intra uosip-
 sos, o parum fidentes, quod panes nō sumperitis? Nondū intelli-
 gitis, neq; memoria tenetis, quinq; illos panes, cum hoies essent
 quinquies mille, & quod cophinos sustuleritis? Neq; septē illos
 panes, cū homines essent quater mille, & quot sportas acceperit-
 tis? Qui sit, ut nō intelligatis, me non de pane dixisse uobis illud
 ut caueretis a fermento pharisæorū & sadducæorū? Tunc intel-
 legerunt, quod non iussisset cauere a fermento panis, sed a doctri-
 na pharisæorū, & sadducæorū. Cum uenisset autē Iesus in partes
 Cesaree eius que cognominat Philippi, interrogauit discipulos
 suos dicens, Quē me dicunt hoies esse filiū illū hois? Illi uero di-
 cebāt. Alij quidē Ioannē Baptistā, alij uero Heliā, alij uero Hie-
 remiā, aut vnū de nūero prophetarū. Dicit illis, At uos, quē me
 dicitis esse? Respōdens autē Simon Petr⁹, dixit, Tu es Christus il-
 le filius dei uiuentis. Et Respondens Iesus dixit illi, beatus es Si-
 mon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelabit tibi, sed pater
 meus qui est in cœlis. At ego uicissim tibi dico, quod tu es Petr⁹
 & super hanc petrā ædificabo meā acclesiā, & portæ inferorum
 nō ualebūt aduersus illā. Et dabo tibi clauēs regni cœlorū, & q̄c-
 q̄d solueris in terra, erit solutū in cœlis, & q̄cquid alligaueris i terra,
 erit alligatū i cœlis. Tūc edixit discipulis suis, ne cui dicerēt q̄d ipse
 esset Iesus Ch̄rus. Ex eo tpe, cœpit Iesus indicare discipulis suis,
 quod oporteret ipm abire Hierosolymā, ac m̄lta pati a seniorib⁹
 & p̄cipib⁹ sacerdotū, & scribis, & occidi, & tertio die resuscitari
 Et cū abduxisset eū Petrus, cœpit illū increpare dicens, Propitius

MATTHAEVM. FO. XX.

et tibi sis domine, nequaquam erit tibi hoc. At ille conuersus dixit Petro, Abi post me satana, obstaculo es mihi, quia non sapis ea quae sunt dei, sed ea quae sunt hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis. Si quis vult post me venire abneget semetipsum, & tollat crucem suam ac sequatur me. Qui enim voluerit animam suam seruare, perdet eam. Rursus qui perdiderit animam suam mea causa, inueniet eam. Quid enim prodest homini, si totum mundum lucratus fuerit, animae vero suae iacturam fecerit? Aut quid dabit homo cuius permutatione redimat animam suam? Futurum est enim, ut filius hominis veniat in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet unicuique iuxta facta ipsius. Amen dico vobis, sunt quidam hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec viderint filium hominis venientem in regno suo.

¶ CAPVT. XVII.

T post dies sex, assumit Iesus Petrum ac Iacobum & Iohannem fratrem eius, & subducit illos in montem excelsum seorsum, transformatusque est coram illis, & splenduit facies eius sicut sol, Vestimenta autem illius facta sunt alba, sicut lumen. Et ecce conspecti sunt illis Moyses & Helias cum illo colloquentes. Respondens autem Petrus, dixit Iesu. Domine bonum est nos hic esse. Si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Heliae unum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit illos. Et ecce vox e nube quae diceret, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est, ipsum audite. Et cum haec audivissent discipuli, prociderunt in faciem suam, & territi sunt vehementer. Et accedens Iesus tetigit illos dixitque. Surgite & ne timeatis.

SECUNDVM.

Vbi vero sustulissent oculos suos, neminē videbāt, nisi Iesum so-
 lū. Et cū descenderent de monte, præcepit illis Iesus dicens. Ne
 cui dixeritis visionē, donec filius hoīs a mortuis resurgat. Et in-
 terrogauerūt eū discipuli sui, dicentes, Cur igit̄ scribæ dicunt, qđ
 Heliam oporteat venire prius? Iesus aut̄ respondens dixit illis.
 Helias quidē veniet prius, & restituet oīa. Verū dico vobis, He-
 liam iam venisse, & nō agnouerunt eū, sed fecerūt in eo quæcunq;
 voluerūt. Sic & filius hoīs passurus est ab illis. Tūc intellexerūt
 discipuli, quod de Ioanne Baptista dixisset ips̄is. Et cū venissent
 ad turbā, accessit ad eū homo quidā flectens genua illi, dicensq;
 Dñe miserere filij mei, quoniā lunaticus est, & misere affligitur.
 Nā sæpe cadit in ignē, & sæpe in aquā, & obtuli eū discipulis tuis
 nec potuerunt eum sanare. Respondens aut̄ Iesus dixit. O natio
 incredula, & distorta, quousq; tandē ero vobiscum? vsquequo pa-
 tiar vos? Adducite illū huc. Et increpauit illum Iesus, & exiit ab
 eo dæmoniū, & sanatus est puer a tpe illo. Tūc accedētes discipu-
 li ad Iesum seorsum, dixerunt, Quare nos non potuimus eicere
 illud? Iesus aut̄ dixit illis, ppter incredulitatē vestrā. Amē quippe
 dico vobis, si habeatis fidē sicut granū sinapis, dicetis mōti huic,
 demigra hinc illuc, & demigrabit, neq; quicq; impossibile erit
 vobis. Sed hoc genus nō egrediē, nisi per deprecationē & ieiuni-
 um, Cū aut̄ versarenē in Galilæa, dixit illis Iesus, Futurū est vt fili-
 us hoīs tradat̄ in manus hominū, & occident eū, ac tertio die re-
 surget, & mœrore affecti sunt vehemēter. Cū aut̄ venissent in op-
 pidū Capernaū, accesserunt qui didragma solent accipere ad Pe-

trū, dixeruntq; præceptor vester num soluit didrachma? Dicit,
etiā. Et cū ingressus fuisset in domū, præuenit illū Iesus, dicens:
Quid tibi videt Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tribu-
ta aut censum? a filijs suis, an ab alienis? Dicit illi Petrus: Ab
alienis. Ait illi Iesus: Ergo liberi sunt filij. Verum ne simus illis
offendiculo, profectus ad mare mitte hamum, & eum piscem qui
prodierit primus, tolle: & aperto ore illius inuenies staterem: ac-
ceptum eum da illis pro me & te.

CAPVT. XVIII.

N illo tēpore accesserunt discipuli ad Iesum dicentes:
i Quis maximus est in regno cœlorū? Et accersitū ad
se puellū Iesus, statuit in medio illorū, & dixit: Amē
dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueri, nō in-
grediemini in regnum cœlorū. Quisquis igitur humiliauerit se
metipsum, sicut est puellus iste, hic est ille maxim⁹ in regno cœlo-
rum. Et qui receperit vnum puellum talem in nomine meo, me
recipit. Qui autem offenderit vnum de pusillis istis qui in me
credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collum eius,
ac demergatur in profundum maris. Væ mundo ab offendicu-
lis. Necessè est enim vt veniant offendicula, verumtamen ve ho-
mini, per quem offendiculum venit. Quod si manus tua, vel
pes tuus obstaculo est tibi, abscide eum, & projice abs te. Bo-
num est tibi ad vitam ingredi claudum, aut mutilum, poti⁹
us quam duas manus vel duos pedes habentem, mitti in ignem
æternum. Et si oculus tuus offendit te, erue eum, & projice
E

SECUNDVM.

abs te, Bonum est tibi, vt luscus intres in vitam, potius quam ve-
 duos oculos habens mittaris in gehennam ignis. Videte ne con-
 temnatis vnū ex his pusillis. Dico em̄ vobis: quod angeli eorū in
 cœlis semper vident faciē patris mei, qui in cœlis est. Venit enim
 filius hoīs seruare quod perierat. Quid vobis videtur? si fuerint
 alicui hoī centū oues, & errauerit vna ex eis, nonne relictis nona-
 gintanouem in montibus, vadit & quærit eā quæ errauerat? Et
 si contigerit vt inueniat eā, amen dico vobis, gaudet super eā ma-
 gis quam super nonagintanouē quæ non errauerunt. Sic non est
 voluntas coram patre vestro qui in cœlis est, vt pereat vnus de
 pusillis istis. Porro si peccauerit in te frater tuus, vade & argue eū
 inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratur es fratrē tuū: sin ve-
 ro te nō audierit, adhibe tecū adhuc vnū aut duos, vt in ore duo-
 rū aut triū testiū consistat omne verbum. Quod si non audierit
 eos, dic ecclesiæ. Quod si ecclesiā non audierit, sit tibi velut ethi-
 cus & publicanus, Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis su-
 per terrā, erunt ligata in cœlo, & quæcunq; solueritis super ter-
 ram, erunt soluta in cœlo. Rursum dico vobis, quod si duo ex vo-
 bis cōsenserint super terrā, de omī re quæcunq; petierint, fiet illis
 a patre meo qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo vel tres congre-
 gati in nomīe meo, ibi sum in medio eorū. Tunc accedens Petrus
 ad eū, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & re-
 mittā ei? Num vsq; septies? Dicit illi Iesus: Nō dico tibi vsq; sep-
 ties, sed vsq; septuagies septies. Ideo assimilatū est regnū cœlorū
 homini regi, qui voluit conferre rationē cum seruis suis. Et cum

MATTHAEVM. Fo. XXII.

cœpisset conferre, oblatuſ es ei vnus qui debebat ei decem millia talentorū. Cæterū cū is non eſſet ſoluendo, iuſſit eū dominus vendari, & vxorē eius, & liberos, & oīa quæ habebat, ac fieri ſolutionē. Procidens autē ſeruus ille adorabat eum, dicens: Dñe, eſto patiens erga me, & omnia tibi reddam. Miſertus autē dñs ſerui illius, abſoluit eū, & æs alienū remiſit ei. Egreſſus vero ſeruus ille, inuenit vnū de conſeruis ſuis, qui debebat ſibi centū denarios, & iniecta in eū manu, obtorto collo trahebat, dicens: Solue quod debes. Et procidens conſeruus eius, rogabat eū, dicens: Eſto patiens erga me, & oīa reddā tibi. At ille nolebat, ſed abiit & coniecit eū in carcerē, donec redderet debitū. Porro cum vidiffent conſerui eius, quæ fiebant, indoluerūt valde, & venerūt, aperuerūtq; dño ſuo omnia quæ facta fuerant. Tunc accerſiuit illum dominus ſuus, & ait illi: Serue ſceleſte, totū debitū illud remiſi tibi, cū obſeruaſſes me. Nonne oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus erā? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoaduſq; redderet totum quod debebat ſibi. Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis ſuo quiſq; fratri de cordibus veſtris delicta illorum.

¶ CAPVT. XIX.

T factū eſt, cū cōſummaffet Ieſus ſermones hos, demigravit a Galilæa, & venit in fines Iudææ trās Iordanē, & ſecutæ ſūt eum turbæ multæ, & ſanauit eos ibi. Et acceſſerūt ad eū phariſæi tentātes eū, & dicētes ei: Licet ne hoī diuortiuū facere cū vxore ſua qualibet ex cauſa? Qui reſpondens,
E η

ait eis: An non legistis, quod is qui fecit ab initio, masculū & fe-
 minam fecit eos? Et dixit: Propterea, deseret homo patrem & ma-
 trem, & adglutinabitur uxori suæ, & erunt duo in carnem vnā
 Itaq; iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo deus copulauit,
 homo ne separet. Dicunt illi: Cur ergo Moyses iussit dare libel-
 lum repudiij, & amittere eam? Ait illis: Moyses ad duritiā cordis
 vestri permisit vobis repudiare vxores vestras, cæterū ab initio
 nō fuit sic. Dico autē vobis quod quicumq; repudiauerit vxorem
 suā, nisi ob stuprū, & aliam duxeris, is cōmittit adulteriū. Et qui
 repudiatā duxerit, is adulteriū cōmittit. Dicunt ei discipuli eius
 Si ad istū modū habet causa hominis cū vxore, non expedit con-
 trahere matrimoniū. Qui dixit illis: Non omnes capaces sunt
 huius dicti, sed ij quibus datū est. Sunt enim eunuchi, qui de ma-
 tris vtero sic nati sunt, & sunt eunuchi, qui facti sunt eunuchi ab
 hominibus, & sunt eunuchi, qui seipsos castrauerūt propter reg-
 nū cœlorū. Qui potest capere, capiat. Tunc oblatis sūt ei puelli,
 vt manus eis imponeret & oraret. Discipuli autē increpabāt eos.
 Iesus vero ait illis: Sinite puellos, & ne prohibeatis eos ad me ve-
 nire, talium est em̄ regnū cœlorū. Et cum imposuisset eis manus
 abijt illinc. Et ecce vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid bo-
 ni faciā, vt habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Cur me vocas
 bonum? Nullus est bonus, nisi vnus, nempe deus. Quod si vis ad
 vitam ingredi, serua mandata. Dicit illi: Quæ? Iesus autē dixit:
 Non facies homicidium. Non cōmittes adulterium. Non facies
 furtum. Non falsum dices testimonium. Honora patrem & ma-

MATTHAEVM. FO. XXIII.

trem, & diliges proximū tuum, vt teipsum, dicit illi adolescens:
 Omnia hæc seruauī a iuuetute mea, quid adhuc mihi deest? Ait
 illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade vende quæ habes, & da pau-
 peribus & habebis thesaurū in cælo, & veni sequere me. Cū au-
 diffet autem adolescens eum sermonem, abiit tristis. Erat enim
 habēs possessiones multas. Iesus autē dixit discipulis suis; Amē
 dico vobis: diues difficile intrabit in regnum cælorum. Et iterū
 dico vobis: Facilius est camelum per foramē acus transire, quam
 diuitem in regnū dei ingredi. Auditis autem his discipuli expa-
 uerunt valde, dicentes: Quis ergo potest saluus fieri? Intuitus
 autem illos Iesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est,
 apud deum autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens Pe-
 trus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te:
 Quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis,
 quod vos, qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius
 hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duo-
 decim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis q̄ reliquerit
 domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vx-
 orem, aut filios, aut agros, propter nomen meū, centupla accipiet,
 & vitæ æternæ sortietur hæreditatē. Multi autem primi, erunt
 nouissimi; & nouissimi, primi.

¶ CAPVT. XX.

Am simile est regnum cælorū homini patrifamilias,
 qui exiit primo statim diluculo ad cōducendos opa-
 rios in vineam suam. Conuentione autem facta cum

E iij

operarijs in singulos dies denario, misit eos in vineam suam. Et egres-
sus circiter horam tertiam, vidit alios stantes in foro ociosos, &
illis dixit: Ite & vos in vineam, & quodcumque iustum fuerit, dabo
vobis. Illi autem abierunt. Rursum autem exiit circiter sextam &
nonam horam, & fecit similiter. Circa undecimam vero exiit, &
inuenit alios stantes, ac dicit illis: Cur hic statis tota die ociosi? Di-
cunt ei, quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Abite & vos in vi-
neam, & quicquid fuerit iustum, accipietis. Cum autem vespera
facta esset, dicit dominus vineae, procuratori suo: Voca operari-
os, & redde illis mercedem, incipiens a postremis usque ad primos.
Et cum venissent qui circa undecimam horam venerant, acceperunt
singuli denarium. Venientes autem & primi, arbitrati sunt,
quod plus essent accepturi, & acceperunt ipsi quoque singuli de-
narium. Et cum accepissent, murmurabant aduersus patrem fa-
milias, dicentes: Hi nouissimi vnam horam fuerunt in opere, &
illos pares nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & estum. At
ille respondens vni eorum, dixit: Amice, non facio tibi iniuriam,
Nonne denario pactus es mecum? Tolle quod tuum est, & abi. Vo-
lo autem huic nouissimo dare sicut & tibi. An non licet mihi quod vo-
lo facere in rebus meis? Si oculus tuus malus est, quod ego bonus
sum? Sic nouissimi erunt primi, & primi nouissimi. Multi enim
sunt vocati, pauci vero electi. Et conscendens Iesus Hierosoly-
ma, assumpsit duodecim discipulos suos solos in via, & ait illis:
Ecce conscendimus Hierosolyma, & filius hominis tradetur prin-
cipibus sacerdotum ac scribis, & condemnabunt eum morte, & tra-

MATTHAEVM. FO. XXIII.

dent eū gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: & tertia die resurget. Tunc accessit ad eū mater filiorū Zebedæi cū filijs suis, adorans & petens aliquid ab eo. At ille dicit ei: Quid vis? Ait illi: Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexterā tuā, & alter ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petitis, Potestis bibere poculū, quod ego bibiturus sum? & baptismate quo ego baptizor, baptizari? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidē meum bibetis, & baptismate quo ego baptizor, baptizabimini, sedere autem ad dexteram meam & sinistrā, non est meū dare, sed ijs continget quibus paratū est a patre meo, Et cū audissent decem, indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autē vocauit eos ad sese, & ait: Scitis, quod principes gentiū dominantur illis, & qui magni sunt potestate exercent in eas. Nō ita erit inter vos, sed quicūq; voluerit inter vos magnus fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, sit vester seruus. Sicut filius hominis nō venit vt sibi ministraret, sed vt ipse ministraret: vtq; daret animā suā redemptionē pro multis. Et egredientibus illis ab Hiericho, secuta est eū turba multa. Et ecce duo cæci sedentes secus viā, cum audissent, quod Iesus transiret, clamauerūt dicētes: Dñe miserere nostri fili Dauid. Turba autē increpabat eos, vt tacerent. At illi magis clamabant, dicētes: Miserere nostri dñe fili Dauid. Et stetit Iesus & vocauit eos, & ait: Quid vultis vt faciam vobis? Dicunt illi: Dñe, vt aperiant oculi nostri. Misertus autē eorum Iesus, tetigit oculos eorū, & confestim visum receperūt oculi illorū, & secuti sunt eū,

¶ CAPVT. XXI.

¶ Cum appropinqassent Hierosolymis, & venissent
 Bethphage ad montē oliuarū, tūc Iesus misit duos discipulos,
 dicēs eis: Ite in castellū quod contra vos est, & statim inuenietis
 asinā alligatā, & pullū cū ea, soluite & adducite mihi. Et si
 quis vobis aliqd dixerit, dicite: Dñs his opus habet, & confestim
 emittet eos. Hoc autē totū factū est, vt adimplerēt quod dictū est per
 prophetā, dicentē: Dicite filię syon: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus,
 sedens super asinā & pullū filiū subiugalis. Eūtes autē discipuli,
 fecerūt sicut præceperat illis Iesus. Et adduxerūt asinā & pullū,
 & imposuerūt sup eos vestimenta sua, & eū sup illa collocarūt,
 Plurima autē turba strauerūt vestimēta sua in via. Alij vero
 cedebant ramos de arboribus, & sternebant in via. Porro turbę
 quę præcedebant & quę sequebant clamabant, dicentes: Hos
 anna filio Dauid, benedictus quę venit in noīe dñi, hos anna in altissimis.
 Et cū intrasset Hierosolyma, commota est vniuersa ciuitas
 dicens: Quis est hic? Turbe autem dicebant: Hic est Iesus ille
 propheta a Nazareth Galilę. Et intrauit Iesus in templū dei, & erigebat
 oēs vendētes & emētes in templo, mēsa sc̄q̄ nummulariorū, & cathedras
 vendentiū colūbas euertit. Et dixit eis: Scriptū est, domus mea,
 domus deprecationis vocabit̄. At vos fecistis illā speluncā latronū,
 Et accesserūt ad eū cæci & claudi in templo, & sanauit eos.
 Cū vidissent principes sacerdotū, & scribe, mirabilia quę fecerat,
 & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hos anna filio Dauid,
 indignati sunt, & dixerunt ei, Audis quid isti dicunt? Iesus

MATTHAEV. ○ FO. XXV.

Iesus autē dixit eis, Quid ni? Nunquā legistis, Ex ore infantium et
 lactentiū perfecisti laudē? Et relictis illis, exiit e ciuitate in Betha
 niā, & diuersatus est illic. Mane autē reuerrens in ciuitatem, esuriit.
 Et cū vidisset fici arborē vnā in via, venit ad eā, & nihil inuenit in
 ea, nisi folia tantū. Et ait illi, Ne post hac ex te fructus nascatur in
 æternum, & arefacta est continuo ficus. Et eo viso discipuli mi
 rati sunt, dicentes, Quō continuo ex aruit ficus? Respondens autē
 Iesus, ait eis, Amē dico vobis, si habueritis fidē, & nō hæsitaue
 ritis, nō solū hoc quod accidit ficui facietis, verū etiā si monti huic
 dixeritis, tollere & proijce te in mare fiet. Et oīa quæcunq; petie
 ritis in deprecatione credentes, accipietis. Et cū venisset in tem
 plū, accesserūt ad eū docentē principes sacerdotū & seniores po
 puli, dicentes, Qua autoritate hæc facis? & quis tibi dedit istam
 autoritatē? Respōdens autē Iesus, dixit eis, Interrogabo vos et ego
 quiddā, quod si dixeritis mihi, & ego vobis dicā qua autoritate
 hæc faciā. Baptismus Iohannis vnde erat? e cælo an ex hoibus?
 At illi cogitabant apud se, dicentes, Si dixerim⁹ e cælo, dicet nob
 bis quare ergo non credidistis illi? Sin autē dixerimus ex hoib⁹,
 timemus turbam, Omnes em̄ habebant Ioannē vt prophetā. Et
 respondentes Iesu dixerunt, Nescimus. Ait illis & ipse, Nec ego
 dico vobis q̄ autoritate hæc faciā. Quid autē vobis videt? Homo
 habebat duos filios, & accedens ad priorē dixit, Filii vade hodie
 operare in vinea mea. Ille autē respondens ait, Nolo, postea vero
 pœnitentiā motus, abiit. Accedens autē ad alterū dixit similiter.
 At ille respondens ait, Ego domine, & non abiit. Vter e duob⁹

XXX SECUNDVM

bus fecit qđ voluit pater? Et dicūt ei, prior. Dicit illis Iesus, Amē dico vobis, quod publicani & meretrices præcedūt vos in regnū dei. Venit em̄ ad vos Ioānes p̄ viā iustitiæ, & nō credidistis ei, publicani aut̄ & meretrices crediderūt ei, vos aut̄ cum vidissetis non fuistis commoti pœnitētia postea, vt crederetis ei. Aliā parabolam audite. Homo, quidā erat paterfamilias, qui plantauit vineā, & sepē circūdedit ei. & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim & locauit eā agricolis, ac peregre profectus est. Cū aut̄ tempus fructuū appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus ipsius. Et agricolæ apprehensis seruis eius, aliū ceciderūt, alium occiderunt, aliū vero lapidauerūt. Iterū misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter. Nouissime aut̄ misit ad eos filiū suū, dicens, reuerentur filiū meū. Agricolæ aut̄ viso filio, dixerunt intra se. Hic est hæres, venite occidamus eū, & occupemus hæreditatē eius. Et apprehensum eū, eiecerūt ex vinea, & occiderunt. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Aiant illi. Mali cū sint, male perdet illos, & vineā suā locabit alijs agricolis, qui reddent ei fructū t̄pibus suis. Dicit illis Iesus. Nunquā legistis in scripturis, Lapidē quē reprobauerūt ædificantes, hic factus est in caput angeli. a dño factū est hoc, & est mirabile in oculis nostris? Ideo dico vobis, auferetur a vobis regnū dei, & dabit̄ genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit super lapidē istum, confringet̄: super quē vero ceciderit, conteret eū. Et cū audissent principes sacerdotū ac pharisæi parabolam eius, cognouerunt, qđ de se diceret. Et querentes illi manus

inijete, timuerunt turbas, quoniam tanquam prophetam eum habebant. Et respondens Iesus, iterum dixit eis per parabolas, & ait.

¶ CAPVT. XXII.

Imile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & emisit seruos suos, ut vocarent inuitatos ad nuptias, & nolebant venire. Rursus emisit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paratum, & altilia mactata sunt, & oia parata, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam. Reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumelios affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. Tunc ait seruis suis: Nuptiae quidem paratae sunt, sed qui inuitati erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quotcumque inueneritis, vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quotquot inuenerunt, malos pariter ac bonos, & implete sunt nuptiae discumbentibus. Ingressus autem rex ut videret discumbentes, ubi vidit illic hominem non vestitum veste nuptiali, ait illi: Amice, quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis pedibus & manibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. ibi erit fletus, & stridor dentium. multi enim sunt vocati, pauci vero electi. Tunc abeuntes pharisaei consilium coeperunt, ut illaquearet eum in sermone. Et ad illum emittunt discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quod verax sis, & viam dei in veritate do-

SECUNDVM.

ceas, neq̄ cures quenq̄, Nō enim respicis personam hominum.
 Dic ergo nobis, quid tibi videtur? Licet census dari Cæsari, an
 non? Cognita autē Iesus malicia eorū, ait: Quid me tentatis hy-
 pocritæ? Ostendite mihi nūmisma cēsus. At illi obtulerūt ei de-
 nariū. Et ait illis: Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei:
 Cæsaris, Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari:
 & quæ sunt dei, deo. Et his audit is, mirati sunt, & omisso eo abie-
 runt, In illo die accesserunt ad eū Sadducæi, qui dicunt non esse
 resurrectionē, & interrogauerūt eum, dicentes: Magister, Moyses
 dixit, si quis mortuus fuerit, nō habens filiū, vt ducat frater eius
 vxorē illius, & suscitet semen fratri suo. Erant autē apud nos septē
 fratres, & primus vxore ducta defunctus est, ac non habens semē,
 reliquit vxorem suam fratri suo, similiter secundus & tertius vsq̄
 ad septimum. Nouissime autem omniū defuncta est & mulier. In
 resurrectione ergo cuius e septem illius erit vxor? Omnes em̄ ha-
 buerunt eam. Respondens autē Iesus, ait illis: Erratis, nescientes
 scripturas neq̄ virtutem dei. In resurrectione enim neq̄ matrimo-
 nium contrahunt, neq̄ elocantur, sed sunt sicut angeli dei in cælo.
 De resurrectione vero mortuorum, non legistis quod vobis dictū
 est a deo, qui ait: Ego sum deus Abrahā, & deus Isaac, & deus
 Iacob. Deus non est deus mortuorū, sed viuentiū. Et cū audissent
 turbæ stupuerūt de doctrina eius. pharisæi autē cū audissent, quod
 silentiū imposuisset Sadducæis conuenerunt in vnum, & interro-
 gavit eū vnus ex eis legis doctor qui sp̄iā, tentans eum & dicens:
 Magister, quod est mandatū magnū in lege? Ait illi Iesus: Di-

MATTHÆVM. Fo. XXVII.

liges dominum deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, & in tota mente tua: Hoc est primū & magnum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mādatīs, vniuersa lex et prophetæ pendēt. Congregatis autem pharisæis, interrogauit eos Iesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum dominum, dicens? Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis: Donec ponam inimicos tuos subfellium pedum tuorum. Si ergo Dauid vocat eum dominum, quomodo filius eius est? Et nemo poterat ei respondere quicquā, neq; ausus fuit quisquam ex eo die eum amplius interrogare.

¶CAPVT. XXIII.

Vnc Iesus locutus est ad turbas, & ad discipulos suos, dicens: In cathedra Moysi sedent scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunq; iusserint vos seruare, seruate, & facite: secundum opera vero eorum nolite facere: Dicunt enim, & non faciunt. Colligant enim onera grauiā difficiliaq; portatu, & imponunt in humeros hominum, cæterum digito suo nolunt ea mouere. Omnia vero opera sua faciunt, vt spectentur ab hominibus. Dilatant autem phylacteria sua, & magnificant fimbrias palliorum suorum. Amantq; primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus rabbi. Vos autē nolite vocari rabbi. vnus est enim magister vester, nempe Christus: omnes autē vos fratres estis, Et

F

patrē nolite vocare vobis super terrā, vnus est enim pater vester
 qui in cœlis est. Nec vocemini magistri, vn⁹ em̄ vester est magi-
 ster. nēpe Christus. Qui maior est vestrū, erit minister vester. Qui
 autē se exaltauerit, hūiliabit: & qui se hūiliauerit, exaltabitur. Væ
 autē vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia clauditis regnū cœ-
 lorū ante hoīes: vos em̄ non intratis, nec aduenientes finitis intra-
 te. Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia comeditis do-
 mos viduarū, dū sub prætextu precib⁹ prolaxis precamini, prop-
 ter hoc plus accipietis damnatiōis. Væ vobis scribæ & pharisæi
 hypocritæ, quia circūditis mare & aridā, vt faciatis vnū profelytū:
 & cū fuerit factus, facitis eū filium gehennæ duplo magis q̄ vos
 estis. Væ vobis duces cæci, quia dicitis: quicūq; iurauerit per tē-
 plū, nihil est: qui autē iurauerit per aurū tēpli, reus est. Stulti & cæ-
 ci, utrū em̄ maius est: aurū, an templū qd sanctificat aurū: Et qui-
 cūq; iurauerit per altare, nihil est: quicūq; autē iurauerit per do-
 nū quod est super illud, reus est. Stulti ac cæci, utrū em̄ maius est,
 donū, an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurauerit per
 altare, iurat per eū & per oīa quæ super illud sunt. Et qui iurauit
 per tēplū, iurat per illū & per eū qui habitat in ipso. Et qui iu-
 rauerit per cœlū, iurat per thronū dei, & per eū qui sedet super il-
 lū. Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia decimatis men-
 tham & anethum & cymīnū, & reliquistis quæ grauiora sunt le-
 gis, iudiciū & misericordiā ac fidē: Hęc oportuit facere, & illa nō
 omittere. Duces cæci, excolantes culicē, camelū autē gluentes.
 Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia purgatis exteriorē

MATTHAEVM. FO. XXVIII.

poculi patinæq; partē: ceterū intus plāna sunt rapina & intem-
 perantia. Pharisæe cęce, purga prius quod est intra poculū & pa-
 tinā, vt & exteriores horū partes puræ reddant. Væ vobis scribe
 & pharisæi hypocrite, quia similes estis sepulchris dealbat̃, quę
 foris qđē apparēt speciosa, intus vero plena sūt ossib⁹ mortuorū
 omniq; spurcitiā. Sic & vos, foris quidē apparetis hominib⁹ iu-
 sti, intus autē pleni estis fictione & iniquitate. Væ vobis scribe &
 pharisæi hypocrite, quia ædificatis sepulchra prophetarū, & or-
 natis monumenta iustorū, & dicitis: Si fuisset⁹ in diebus patrū
 nostrorū, non fuisset⁹ socij eorū in sanguine prophetarū. Itaq;
 testimonio estis vobismetipsis, quod filij sitis eorū, qui prophe-
 tas occiderunt. Vos quoq; implete mensurā patrū vestrorū. Ser-
 pentes, progenies viperarum quō effugietis iudiciū gehenne?
 Ideo ecce ego mitto ad vos ppheras & sapientes & scribas, & illo-
 rū aliq̃t occideris crucifigētq; & illorū nōnullos flagellabit; in
 synagogis vestris, & psequemini de ciuitate in ciuitatē, vt veniat
 super vos oīs sanguis iustus, qui effusus est super terrā, a sangui-
 ne Abel iusti vsq; ad sanguinē Zacharię filij Barachię, quē occi-
 distis inter tēplū & altare. Amen dico vobis: venient hæc oīa su-
 per generationē istam. Hierusalē, Hierusalē que occidis prophe-
 tas, & lapidas eos qui ad te missi sunt: quoties volui congrega-
 re filios tuos: quēadmodū gallina congregat pullos suos sub alas
 & noluitis? Ecce relinquitur vobis domus vestra deserta. Dico
 enim vobis, haudquaquā me videbitis post hac, donec dicatis: Be-
 nedictus qui venit in nomine domini.

F ij

SECUNDVM.

¶CAPVT. XXIII.

Tegressus Iesus discedebat a tēplo: Et accesserūt discipulieius, vt offenderēt ei estructuras templi. IESVS autē, dixit illis: Nonne videtis hæc omnia? Amen dico vobis: non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruetur. Sedente autem eo in monte oliuarum, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signū aduentus tui, & cōsumationis sæculi? Et respondens Iesus, dixit eis: Videte, ne quis vos seducat, Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus, multosq; seducunt. Audituri autem estis bella, & rumores bellorū, videte ne turbe mini: Oportet enim omnia fieri, sed nondum est finis. Cōsurget enim gens contra gentem, & regnū contra regnū: & erunt pestilentia, & fames, & terræ motus singulis locis. Hæc autem omnia initia sunt dolorum, Tunc tradent vos in afflictionem, & occidēt vos, & eritis inuisi cunctis gentibus propter nomen meum Et tunc offendiculum patientur multi, & alius alium inuicem tradent, seq; odio habebunt inuicē, & multi pseudoprophetae surgent, ac seducunt multos, & quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Qui autem perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Et prædicabitur hoc euangelium regni in vniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet et consumatio. Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto: qui legit, intelligat, tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes, qui

MATTHAEVM. Fo. XXIX.

In recto, non descendat vt tollat quicquā de domo sua. & qui in agro, non reuertatur vt tollat vestes suas. Væ autem prægnantibus & lactantibus in illis diebus. Oraþe autem, vt non fiat fuga vestra hyeme, neq; sabbato. Erit enim tunc afflictio magna, qualis non fuit ab initio mundi ad hoc vsq; tempus, neq; fiet, Et nisi decurtati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro, sed propter electos decurtabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit: ecce hic Christus, aut illic, nolite credere. Surgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ: & dabunt signa magna & prodigia: ita vt in errorem inducantur, si fieri possit, etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & apparet vsq; in occidentem: ita erit aduentus filij hominis. Vbicunq; enim fuerit cadauer, illic congregabuntur & aquilæ. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur: & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur, & tunc apparebit signum filij hominis in cælo: & tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt filium hominis, venientem in nubibus cæli cum virtute & gloria multa. Et mittet angelos suos cum tubæ voce magna, & congregabunt electos eius a quatuor ventis, a summis cælorum vsq; ad terminos eorum. Ab arbore autem ficî discite similitudinem: cum iam ramus eius tener fuerit, & folia fuerint enata, scitis qd̄ prope sit estas. Ita & vos, cū videritis hæc omnia, scitote qd̄ prope sit in foribus. Amē dicit

F in

eo vobis, non præteribit ætas hæc, donec oïa ista fiant. Cœlũ & terra præteribũt, verba aut̃ mea nõ præteribunt. Ceterum de die illo & hora nemo scit, ne angeli quidẽ cœlorũ, nisi pater meus solus, Sed sicut erant dies Noe, ita erit & aduētus filij hoīs. Sicut em̃ erant in diebus, qui præcesserũt diluuiũ, edentes & bibentes, cõtrahentes matrimoniũ, & nuptũ dantes, vsq; ad eum diem quo intrauit Noe in arcã: & nõ cognouerũt, donec venisset diluuium, & sustulisset vniuersos: ita erit & aduentus filij hoīs. Tunc duo erunt in agro, vnus assumitur, & alter relinquitur. Duæ molentes in mola, vna assumit, & altera relinquit. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dñs vester venturus sit. Illud aut̃ scitote, quoniã si scisset paterfamilias, qua hora fut vêturus fuisset: vigilasset vsq; & non fuisset perfodi domũ suã. Ideo & vos estote parati, quia qua hora non putatis, ea filius hoīs venturus est. Quisnã est fidelis seruus & prudens, quẽ præfecit dñs famulatio suo, vt det illis cibũ in tpe? Beatus seruus ille, quẽ cum venerit dñs eius, inuenierit sic facientẽ: Amen dico vobis, quoniã super oïa bona sua constituet eũ. Quod si dixerit seruus ille malus in corde suo, cõstatut dñs meus venire, ceperitq; percutere conseruos, imo edere & bibere cũ ebrĩs veniet dñs serui illius in die, quo non expectat, & hora qua ignorat, & dissecabit eũ, partemq; eius ponet cum hypocritis, illic erit ploratus & stridor dentium.

¶ CAPVT. XXV.

Vnc simile fiet regnum cœlorũ decẽ virginibus, quæ sumptis lampadibus suis, exierunt in occursum spõs

MATTHAEVM. FO. XXX.

10. Quinq; autē ex eis erant fatuæ, & quinq; prudētes. Quæ erant
 fatuæ acceptis lampadibus suis, nō sumpserāt oleū secū. Prudē-
 tes vō sumpserant oleū in vasis suis vna cū lāpadibus. Tardan-
 te vero sponso, dormitauerunt omēs ac dormierūt. Porro medio
 noctis clamor factus est: ecce sponsus venit, exite obuiā ei. Tunc
 surrexerunt oēs virgines illæ, & apparauerūt lampades suas. Fa-
 tuæ autē prudentibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia
 lāpades nostrę extiguunt. At responderūt prudētes, dicentes: Ne-
 q̄q; ne nō sufficiat nobis & vobis: sed ite potius ad eos q̄ vēdunt,
 & emite vobis ipsīs. Porro dum irent emptum, venit sponsus: &
 quæ parate erant, intrauerūt cū eo ad nuptias, clausaq; est ianua.
 Postea vero veniunt & reliquæ virgines, dicētes, Dñe, dñe, aperi
 nobis. At ille respondens, ait. Amen dico vobis, non noui vos.
 Vigilate itaq; quia nescitis diē neq; horā, in qua filius hoīs veni-
 et. Sicut em̄ hō qdā peregre pficiscēs, vocauit seruos suos, & tra-
 didit illis bona sua. & huic quidē dedit quinq; talēta, alij autē duo,
 alij vero vnū, vnicuiq; secundū propriam facultatē, & pfectus est
 statim. Abijt autē qui quinq; talenta acceperat, & operatus est in
 eis, & cōfecit altera quinq;. Similiter & q̄ duo acceperat, lucratus
 est & ipse altera duo. Qui autē vnū acceperat, abiens fodit in ter-
 ram, & abscondit pecuniā dñi sui. Post multū vero t̄pis venit dñs
 seruorū illorū, & ponit rationē cū eis. Et accedens is, qui quinq;
 talenta acceperat, attulit altera quinq; talenta, dicēs: Dñe, quinq;
 talenta tradidisti mihi, ecce altera quinq; lucratus sum p̄ ea. Ait il-
 li dñs eius: Euge serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis,

super multa te constituam, intra in gaudiū dñi tui. Accedens autē & qui duo talenta acceperat, ait: Dñe, duo talenta tradidisti mihi, ecce te alia duo lucratus sum per ea. Ait illi dñs eius: Euge serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam intra in gaudiū dñi tui. Accedens autē & qui vnū talentū acceperat, ait: Dñe, nouerā te q̄ homodurus sis, metens vbi nō seminasti, & inde cōgregans vbi nō sparsisti: ac territus abij, abscondi q̄ talentū tuū in terra: Ecce habes quod tuū est. Respondens autem dñs eius, dixit ei: Serue male & piger, sciebas quod metā vbi nō seminavi, & congregem illinc vbi nō sparsi: Oportuit ergo te cōmittere pecuniā meam mēfarijs, & veniens ego recepissem vtiq̄ quod meū est cum vsura. Tollite itaq̄ ab eo talentū, & date ei qui habet decem talenta, Omni em̄ habenti dabit, & abundabit. Qui vero non habet, etiam id quod habet, aufereť ab eo. Et inutile seruitū eijcite in tenebras exteriores. illic erit fletus & stridor dentium. Cum autē venerit filius hoīs in gloria sua, & omnes sancti angeli cū eo, tunc sedebit super sedē gloriæ suæ, & congregabunt ante eū oēs gentes, & separabit eos, alteros ab alteris, sicut pastor segregat oues ab hædis: & statuet oues quidē a dextris suis, hædos autē a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris sibi erunt: Venite benedicti patris mei, possidete regnum paratū vobis ab exordio mūdi, esuriui em̄, & dedistis mihi edere. Sitiui, & dedistis mihi bibere: Hospes erā, & collegistis me. Nudus, & operuistis me. Infirmus, & visitastis me. In carcere erā, & venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Dñe qñ te vidimus esurientem,

MATTHAEVM. Fo. XXXI.

& paup̄m, aut sitientem, & dedimus tibi potū? Quando autem te vidimus hospitē, & collegimus te: aut nudū, & cooperuimus te: aut quando te vidimus infirmū aut in carcere, & venimus ad te? Et respondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quatenus fecistis vni de his fratrib⁹ meis minimis, mihi fecistis, Tūc dicet & his qui a sinistris erūt: Discedite a me maledicti in ignē eternū, q̄ paratus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis mihi cibū, Sitiui, & nō dedistis mihi potū. Hospes erā, & nō collegistis me. Nud⁹, & non operuistis me. Infirmus & in carcere eram, & non visitastis me. Tunc respondebunt ei & ipsi dicentes: Dñe, quando te vidimus esurientē, aut sitiētem, aut hospitē, aut nudum, aut infirmū, aut in carcere, & non ministrauimus tibi? Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis: quatenus nō fecistis vni de minimis his, nec mihi fecistis. Et ibūt hi in suppliciu aeternū, iusti vero in vitā aeternē. ¶ CA. XXVI.

T factū est, cū cōsumasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: Scitis quod post biduū pascha fit, & filius hoīs tradit̄ vt crucifigatur. Tunc cōgregati sunt principes sacerdotū & scribæ & seniores populi in atriū principis sacerdotū, q̄ dicebat̄ Caipha: & cōsiliū inierūt, vt Iesū dolo caperent, & occiderent. Dicebant autē: Non in die festo, ne tumultus fiat in populo. Cum autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier, habens alabastrum vnguenti præciosi, & effudit super caput ipsius recubentis. Videntes autē discipuli, indignati sunt, dicentes: Ad quid per-

G

SECUNDVM.

ditio hæc? Potuit enim istud unguentū venundari magno, & dari pauperibus. Eo autē cognito, Iesus ait illis: Quid molesti estis mulieri? Opus enim bonū operata est erga me. Nā semper pauperes habetis vobiscū, me vero nō semper habetis. Quod enim hæc unguentū hoc misit super corpus meū, ad sepeliendū me fecit. Amen dico vobis, vbi cūq; prædicatū fuerit hoc euangelium in toto mundo, hoc quoq; quod hæc fecit narrabit in memoriā ipsius. Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotū, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradā illū? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Ex eo tpe querebat opportunitatē vt eū traderet. Cæterū primo die azymorū accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes ei: Vbi vis paremus tibi ad edendū pascha? At ille dixit: Ite in ciuitatem ad quendā, & dicite ei: Magister dicit: Tēpus meū prope est, apud te facio pascha cū discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus, & parauerunt pascha. Vespere autē facto, discubebat cum duodecim, & edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quod vnus vestrum me proditorus est, & mæsti redditi vehementer, cœperunt singuli dicere ei: Nū ego sum dñe? At ipse respondens, ait: Qui intinxit mecum manū in catino, hic me proditorus est. Filius quidē hoīs vadit, sicut scriptum est de illo: Ve autē homini illi per quē filius hominis proditur: Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas, qui tradidit eū, dixit: Num ego sum rabbi? Ait illi: Tu dixisti. Vescentibus autē eis, accepit Iesus panem, & cum egisset gratias, fregit deditq;

MATTHAEVM. Fo. XXXII.

discipulis, & ait: Accipite, comedite, hoc est corp⁹ meū. Et accep-
 to poculo, gratijs actis, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc oēs. Hic
 est enim sanguis meus qui est noui testamenti, qui pro multis ef-
 fundit̄ in remissionē peccatorum. Dico autem vobis: non bibam
 posthac ex hoc fructu vitis vsq; in diem illum, cum illud bibam
 vobiscum nouum in regno patris mei. Et cum hymnum ceci-
 nissent, exierunt in montē oliuarum. Tunc dicit illis Iesus: Om-
 nes vos scandalū patiemini per me in ista nocte. Scriptū est em̄:
 Percutiam pastorē, & dispergentur oues gregis. Postquā autem
 resurrexero, praecedam vos in Galileam. Respondens autem Pe-
 trus, ait illi: Et si omnes scandalum passi fuerint in te, ego tamen
 nunquā scandalū patiar. Ait illi Iesus amē dico tibi, quod in hac
 nocte antequā gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiā
 si oportuerit me mori tecū, non te negabo. Similiter & oēs disci-
 puli dixerunt. Tunc venit Iesus cū illis in villā, quae dicit̄ Geth-
 semane, & dixit discipulis: Sedete hic donec vadam & orem illic.
 Et assumpto Petro & duobus filijs Zebedaei, coepit affici dolore
 ac moestitudine. Tunc ait illis Iesus: Tristis est anima mea vsq;
 ad mortem: Manete hic & vigilate mecū, Et progressus pusillū,
 procidit in faciem suam, orās & dicens: Pater mi, si possibile est,
 transeat a me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut
 tu. Et venit ad discipulos, & reperit eos dormientes, & dicit Pe-
 tro: adeo nō potuistis vna hora vigilare mecū? Vigilare & orate,
 vt ne intretis in tentationē. Spiritus quidē promptus est, at caro
 infirma. Rursus altera vice abiit, & orauit, dicens: Pater mi, si non

SECVNDVM.

potest hoc poculū transire a me, nisi bibā illud, fiat voluntas tua
 Et venit, & reperit eos iterū dormientes. Erant enim oculi eorum
 grauari. Et relictis illis, iterū abijt, & orauit tertio, eundē sermo-
 nē dicens. Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite
 iam & requiescite, ecce appropinquauit hora, & filius hoīs tra-
 dit in manū peccatorū. Surgite eamus, ecce appropinquauit qui
 me tradit, Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus de nūero duode-
 cim venit, & cū eo turba multa cū gladijs & fustibus, missi a pri-
 cipib⁹ sacerdotū & senioribus populi. Is vero qui tradebat eum,
 dedit eis signū, dicens: Quēcunq; osculatus fuero, ipse est, tenere
 eum. Et cōfestim accedens ad Iesum, Dixit: Aue rabbi. Et oscula-
 tus est eū. Dixitq; illi Iesus: Amice, ad quid ades? Tūc accesserūt,
 & manus iniecerunt in Iesum, & ceperunt eum. Et ecce vnus ex
 his qui erant cum Iesū, extendēs manū, exemit gladiū suū, & pec-
 tiēs seruū principis sacerdotū, amputauit auriculā ei⁹. Tūc ait illi
 Iesus: Cōuerte gladiū tuū in locū suū. Oēs em̄ q; acceperint gla-
 diū, gladio peribūt. An putas qd nō possū nūc rogare patrē me-
 um, & exhibebit mihi plus quā duodeci legiōes angelorū? Quo-
 modo ergo implebunt scripturæ, q̄a sic oportet fieri. In illa hora
 dixit Iesus turbis: Tanq̄ ad latronē existis cū gladijs & fustib⁹ ad
 cōprehendendū me: quotidie ap̄d vos sedebā docens in templo,
 & nō me cōpistis. Hoc aut̄ totū factū est vt cōplerent scripturæ
 pphetarū, Tūc discipuli oēs relicto eo fugerūt. At illi cōprehē-
 sū Iesū duxerūt ad Caiphā principē sacerdotū, vbi scribæ & senior-
 tes cōuenerāt. Petrus aut̄ sequebat̄ eū, p̄cul vsq; ad atriū principis

MATTHAEVM. FO. XXXIII.

sacerdotū. Et ingressus intro, sedebat cū ministris vt videret finē. Principes autē sacerdotū, & seniores, & totū cōciliū quærebant falsum testimoniū contra Iesum, vt morti eum traderent, & non inueniebant, etiam cum multi falsi testes accessissent, non inueniebant. Nouissime autē venerunt duo falsi testes, & dixerunt: Hic dixit: Possum destruere templum dei, & intriduo ædificare illud. Et surgens princeps sacerdotum ait illi: Nihil respondes? Cui isti aduersum te testimoniū dicunt? Iesus autē tacebat. Et respondens princeps sacerdotum, Ait illi: Adiuro te per deum viuum, vt dicas nobis, an tu sis Christus fili⁹ dei. Dicit illi Iesus: Tu dixisti. Verumtamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis sedentē a dextris virtutis dei, & venientem in nubibus cœli. Tunc princeps sacerdotum dissidit vestimenta sua, dicens: Blasphemauit: quid insuper egemus tēstibus? Ecce nunc audistis blasphemiam eius: quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum cæciderūt. Alij autem palmas in faciem eius dederūt, dicentes: Vaticinare nobis Christe, quis est qui te percussit? Petrus vero sedebat foris in atrio, & accessit ad eum vna ancillula, dicens: Et tu cum Iesu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus, dicens: Nescio quid dicas. Cum autem exisset in vestibulū: vidit eum altera ancilla, & ait his qui erāt ibi: Et hic erat cum Iesu Nazarenō, & iterū negauit cum iure iurando: Nō noui hominem. Et post pusillū accesserunt qui stabant, & dixerunt Petro: Vere & tu ex illis es, nam & loquela tua te manifestum facit.

G ij

SECUNDVM.

Tunc cœpit detestari & iurare, quod non noffet hominẽ. Et continuo gallus cantauit. Et recordat⁹ est Petr⁹ verbi Iesu, qui dixerat ei, Prius q̃ gallus canet, ter me neabis, & egressus foras, fleuit amare.

¶ CAPVT. XXVII.

Ane autem facto, concilium inierunt omnes principes sacerdotum & seniores populi aduersus Iesum, vt eum morti traderent. Et vinctum eum adduxerunt & tradiderunt pōtio Pilato præfidi. Tunc videns Iudas qui eum tradiderat, quod damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum & senioribus, dicens: Peccauit, tradens sanguinem innoxium. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videbis. Et proiectis argenteis in templo, recessit, & abiens laqueo se suspendit. Principes autē sacerdotū acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonā, quia præciū sanguinis est. consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum, quapropter vocatus est ager ille ager sanguinis, vsq; in hodiernum diem. Tūc impletum est, quod dictum est per Hieremiam prophetam, dicentem: Et acceperūt triginta argenteos præcium æstimati, quẽ æstimatum emerunt a filijs Israel: & dederunt eos in agrum figuli, sicut cōstituit mihi dominus. Iesus autem stetit ante præfidẽ, & interrogauit eū præfides, dicens: Tu es rex Iudæorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis. Et cū accusaretur a principibus sacerdotum & senioribus, nihil respōdit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis q̃ multa aduersum te dicunt?

MATTHAEVM. FO. XXXIII.

eunt testimonia? Et non respondit ei ad vllū verbum, ita vt miraretur præses vehementer. In festo autē consueuerat præses turbae dimittere vnum vinctum quem voluissent. Habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Vtrum vultis dimittam vobis, Barabbā, an Iesum qui dicitur Christus? Sciebat enim quod propter inuidiam tradidissent eum. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum vxor eius, dicens: nihil tibi cum iusto illo, multa enim passa sum hodie in somnis propter eum. Principes autem sacerdotum & seniores persuaserunt turbis, vt peterent Barabbā, Iesum vero perderent. Respondens autem præses ait illis: Vtrum vultis vobis e duobus dimittam? At illi dixerunt, Barabbam. Dixit illis Pilatus: Quid igitur faciam Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt ei omnes, crucifigatur. Præses autē ait: Quid enim malū fecit? At illi magis clamabant, dicentes, crucifigatur. Videns autem Pilatus quod nihil proficeret sed magis tumultus fieret, accepta aqua, abluīt manus coram populo, dicens: Innocens ego sum a sanguine huius iusti, vos videbitis. Et respondens vniuersus populus, dixit: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Tunc dimisit illis Barabbam. Iesum autem flagellatum tradidit vt crucifigeretur, tunc milites præsidis suscipiētes Iesum in prætorio, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem, & cū exuissent eum, circumdederunt ei chlamydem coccinā, & coronam de spinis contextam imposuerunt super caput eius, & hauridūq̄ ad dexteram eius, & genu flexo ante eum, illudebant

ei, dicentes: Ave rex iudæorum. Et cū expuissent in eū, acceperunt harundinē, & percutiebāt caput eius. Et postquā illussissent ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis suis, & abduxerunt eum vt crucifigerent. Exeuntes autem intuerunt hominem Cyrenæū, nomine Simonē hunc adegerūt, vt tollet crucem eius. Et venerūt in locum, qui dicitur golgatha, quod est caluarie locus. Et dederunt ei acetum bibere cum felle mixtū, & cū gustasset, noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum, diuiserunt vestimēta eius, sortem mittentes, vt impleretur quod dictum est per prophetam: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Et sedentes seruabant eū ibi, & imposuerūt super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Iesus rex Iudæorum. Tunc crucifiguntur cū eo duo latrones, vnus a dextris, & alter a sinistris. Prætereuntes autē conuicia iaciebant in eum, mouentes capita sua, & dicentes: Tu ille qui destruebas templum, & in triduo ædificabas: serua te metipsum, si filius dei es, descende de cruce. Similiter & principes sacerdotū, illudentes cum scribis & senioribus, dicebant: Alios seruauit, se ipsum nō potest seruare, Si rex Israhel est, descendat nunc de cruce & credemus ei. Confidit in deo, liberet eum nunc si vult eum. Dixit enim, filius dei sum. Id ipsum autem & latrones, qui crucifixi erant cū eo, exprobrabant ei. A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram vsq; ad horam nonam, & circa horam nonā clamauit Iesus voce magna, dicens: Eli eli lama sabachthani: Hoc est, Deus meus, deus meus, cur deseruisti me?

MATTHAEVM. Fo. XXXV.

Quidam autem illic stantiū, cum audissent, dicebant: Heliam vocat iste. Et continuo currens vnus ex eis, cum acceptam spongiam impleffet aceto, imposuit harūdini, dabatq; ei vt biberet. Ceteri vero dicebant: sine, videamus an veniat Helias liberaturus eum. Iesus autē cū iterum clamasset voce magna, emisit spiritū. Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo vsq; ad imū. & terra mota est, & petræ scisse sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. & egressi e monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Centurio, vero & qui cū eo erant custodientes Iesum. viso terræ motu, & his quæ facta fuerant, timuerunt valde, dicentes: Vere filius dei erat iste. Erant autem ibi mulieres multæ, e longinquo spectantes, quæ secutæ fuerant Iesum a Calilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria magdalene, & Maria Iacobi, & Iose mater, & mater filiorū Zebedæi. Cū autē vespera facta esset, venit homo diues ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse discipulus fuerat Iesu. hic accessit ad Pilatum, ac postulauit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et cū accepisset corp⁹ Ioseph, inuoluit illud sindone mūda: & aduoluto saxo ingenti ad ostium monumenti, abiit. Erat autē ibi Maria magdalene & altera Maria, sedentes contra sepulchrū. Postero autem die quæ sequitur parasceuen, conuenerūt principes sacerdotum & pharisæi ad Pilatum, dicentes: Domine restituti sumus, quod impostor ille dixit adhuc viuens: post

tres dies resurgam, iube ergo muniri sepulchrum vsq; in diem
 tertiu, ne quando veniat discipuli eius, & furentur eum: dicantq;
 plebi, surrexit a mortuis: & erit nouissimus error peior illi prio-
 re. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam: Ire. munite sicut scitis. Il-
 li autem abeuntes, munierunt sepulchrum, obsignato lapide, ad-
 hibitis custodibus

¶ CAPVT. XXVIII.

Espera autem sabbatoru, qua lucefcit in vnam sab-
 batorum, venit Maria magdalene & altera Maria, vt
 viderent sepulchrum. Et ecce terræ motus factus est
 magnus. Angelus enim domi descendit de caelo: & accedens, de-
 uoluit lapidem ab ostio, sedebatq; super eum, Erat autem aspe-
 ctus eius sicut fulgur, & vestimentum eius candidum sicut nix.
 Præ timore autem eius concussi sunt custodes, & facti sunt velut
 mortui. Respondens autem angelus, dixit mulieribus: Nolite
 timere vos: scio enim quod Iesum, qui crucifixus est, quaeritis,
 non est hic. surrexit enim sicut dixit. Venite, videte locum vbi po-
 situs erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius, quod
 surrexit a mortuis, & ecce praecedit vos in Galilaam, ibi eu vide-
 bitis, ecce dixi vobis. Et digressæ celeriter a monumento cum ti-
 more & gaudio magno, currebant vt renunciarent discipulis eius.
 Cum autem issent ad renūciandum discipulis eius, & ecce Iesus
 occurrit illis, dicens: Auete. Ille autem acceperunt & tenuerunt
 pedes eius, & adorauerunt eu. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere:
 Ite renūciate fratribus meis, vt eant in Galilaam, & ibi me videbitis.

MATTHAEV. Fo. XXXVI.

Quæ cum abissent, ecce quidam e custodibus venerunt in ciuitatem, ac renunciauerunt principibus sacerdotum omnia quæ acciderant, & congregati cū senioribus, cōsilio habito pecuniam copiosam dederūt militibus, dicentes: Dicite quod discipuli eius nocte venerint & furati sint eum nobis dormientibus. Et si hoc auditū fuerit sub præside, nos persuadebimus ei, & securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti, & diuulgatus est hic sermo apud Iudæos vsq̃ in odiernum diem. Undecim autem discipuli abierunt in Galileam, in montem ubi constituerat illis Iesus. Et cum vidissent illum adorauerunt eum, quidam autem dubitauerunt, Et accedens Iesus, locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra, euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quæcunq̃ præcepi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq̃ ad consummationem sæculi.

EVANGELII SECUNDVM
MATTHAEV.
FINIS.